کۆبەرهەمی

مەجید ئاسنگەر

بەرگی چوارەم

کۆبەرهەمی

مەجید ئاسنگەر

بەرگی چوارەم

شیعر

کۆکردنەوەی:

د.بۆتان مەجید ئاسنگەر | د. جۆشان مەجید ئاسنگەر

کوردستان ٢٠٢٥

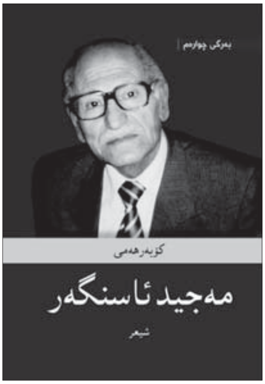

کۆبەرهەمی

مەجید ئاسنگەر

بەرگی چوارەم

کۆکردنەوەی: **د.بۆتان مەجید ئاسنگەر | د. جۆشان مەجید ئاسنگەر**

گرافيك و ديزاين: **بەلوگرافیک - ۰۷۵۰۵۷۵۸٤۲۸**

ساڵ و شوێنی چاپ: **۲۰۲۵ - هەولێر**

چاپخانە: **زانکۆی سەلاحەددین**

تیراژ: **۱۰۰۰ دانە**

لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی کتێبخانە گشتییەکان/ هەرێمی کوردستان
ژمارەی سپاردنی (٤١٤) ساڵی ۲۰۲٤ی پێدراوە.

پێڕست

بیری مەفتەن ١١
دەمە تەقە ١٣
شاری کۆیە.. ١٦
کۆیە ١٨
مێکۆکاو ٢٠
خەمباری.. ٢٢
بەهار و نەورۆز ٢٥
دەمە تەقە ٢٧
گوند ٣١
یادگاری.. ٣٥
سکاڵایەك.. ٣٨
غەزەل ٤١
غەزەل ٤٣
هەتاکەی ٤٥
ئیمڕۆ.. ٤٧
با وەکو شێر ٤٩
بێ دادی ٥١
فەرمان.. ٥٣
ئیستعمار ٥٦
جەفا و داد ٥٩
دڵ.. ٦٥
مێژوو ٦٨

سکاڵا ٧٠

بۆ..؟ ٧٤

ئەی یار.. ٧٦

دێ ٧٨

راستیی تاڵ.. ٨٠

جەژنی قوربانە.. ٨٢

جووتیارم.. ٨٥

کیژێکی هەژار ٨٨

هەولێر ٩٢

وەرە لام بژی.. ٩٥

گۆرانیی ئاە ناجان.. .... ٩٧

سکاڵای دڵ.. ٩٩

بەهار ١٠٠

حەیفە بۆ مردوم ١٠٢

خۆزیا ١٠٥

ئاوات.. ١٠٧

جەژن ١١٠

نائومێدی ١١٢

چاوکاڵ ١١٧

رۆژباش.. ١١٩

گوڵ و بولبول.. ١٢١

نازەکەم.. ١٢٣

بێ وەفایی ١٢٥

سکاڵای دولبەر.. ١٢٧

هەواڵنامەی کتێب

ئەمیرەکەم ١٢٩
سوێندی پێشمەرگە | (یا کوردستان... یا نەمان)..................... ١٣٠
باوەڕ ١٣٢
دەربەدەر ١٣٣
دڵەی بێچارە.. ١٣٤
هەندرێن ١٣٥
ڕەواندوز... ١٣٧
مژدە.. ١٣٩
نامەکەت! ١٤٣
ئۆپەرێتی هێزی گەل.. ١٤٤
چوارین... ١٤٨
من.. لە بەندیخانەوە.. ١٥٠
زەرد.. ١٥٣
گیانی شیرینم.. ١٥٤
خێوەتی ئێمە ١٥٦
کوردە ئەم هەلە... ١٥٨
بەری خەبات ١٦٠
دیاری یار ١٦٦
بارزانی سەروەر ١٦٨
زەنگی ئاسایش... ١٦٩
سروودێ بۆ لوبنان.. ١٧١
مافی وشە و ئاواز... ١٨٠
چنارۆك... ١٨٦

هەواڵنامەی کتێب

شیعر

هەواڵنامەی کتێب

بیری مەفتەن

ئـەم شـیعرە لـە قۆناغـی دواناوەنـدی نـووسراوە لـە هەولێـر، لـە کاتێکـدا شـاعیر بیـری کـەس و کاری دەکات لـە کۆیـە، هەسـتی خـۆی بـەم شـیعرە دەردەبـڕێ، لـە کاتێکـدا سـەیری بەرزاییەکانـی ڕۆژهەڵاتـی شـاری هەولێـر دەکات بـە ئاراسـتەی مەفتەنـی کۆیـە دەڵـێ:

چەنـدی بیـر ئەکـەم لـە دووری ئێـوە
کـەس بەرچاو نابێ لە پشت ئـەم کێوە
خـزم و کـەس و گـەل پێکـەوە هەمـوو
لێـم دوورن. چـاوم فرمێسـکی پێـوە
تەنیـا دووریتـان هـەر بـە دیمەنـە
گـەر بـەدڵ بایـە: ئەمـرد لـە جێـوە
لام وایـە ئێـوەش وەك مـن تێ ئەگەن
بـۆ گەڕانـەوەم چاوتـان لەڕێـوە
یاخـود هەمووتـان بـێ ئـاگان لەمـن
بـێ خەمـن ئەگـەر بشـچم بـە زێـوە.

* * *

هەمــوو ســبەینان ســەرلەبەیانی
دێمــە رێــی کۆیــە عالــەم ئەیزانــی
نەسیمی شادی و هەوای ئـەم دەشتە
سـەوزی گەنـم و جـۆ و سووری پاوانـی
رۆناکــی رۆژ و خوێنــاوی زیویــن
ئەدرەوشــێنەوە پاشــی بارانــی
ئـەم گوشـادیەش ئێسـتا هـەر کەمـە
چونکــە نەیـماوە بەزمــی جارانــی
تەنها ئەینووسـم تـا پێـم بـڕوا کـەن
نەڵێـن قسـەی تـۆ گشـتی بـۆ نێـوە
***
بـەڵام پـاش چەنـد رۆژ بـە پیاسـەکردن
هیچـم بـۆ نەکـراو کـەس دەرنەکەوتـن
چونکــە ئــارەزووم دیــدەی ئێــوە بــوو
نـەك هەر بە هەوەس گرد بەسـەرکەوتن
ئەنجــا ناچــار بــووم وازتــان لێبێنــم
دەست بـە کۆشش کـەم لەترسی کەوتن
***
بــەڵام خەیاڵــی ئێــوەم هــەر هەیــە
چونکــە غەریــب و دوورم لــە مەفتــەن
خواتـان لەگـەڵ بێ، چاوتـان لـە رێ بـێ
بـۆ پـاش «امتحـان» دێـم بـۆ لای ئێـوە.

هەولێر ١٩٤٩

هەوالنامەی کتێب

دەمە تەقە

شەوێکی بەهار لای مەلا بانگدان
خەوم لێ زڕاو چوومە سەرگردان
چۆنی رابوێرم ئەم کاتە خۆشە؟
بچمە سەیرانگا و مێرگی وەنەوشە؟
یا لای مام جوتیار پیری دەردەدار
وا دایئەبەستێ ئاموور و هەوجاڕ؟
وتم قەی ناکا، ئەچم بۆ لای ئەو
چونکە ئەزانم تێر نەبووە لە خەو
بەڵکو بە خۆشی جووتەکەی ئەکا.
هەم باسی ژینی خۆیم بۆ ئەکا
ماندوو نەبوونم لێی کرد یەکەمجار
سەری هەڵبڕی و لێم هاتە گوفتار:
ها وەرە بزانم تۆ بۆچی هاتووی؟
خۆ تۆش وەکو من خوا نەیگرتووی!
کەسێ وەك تۆ بێ بۆچی ناخەوێ؟
دێیت بۆ سەر جۆتی لە نیوەی شەوێ؟
ئێمە ناچارین ئەبێ ئیش بکەین

تاکـو نانـی جـۆ بـۆ خـۆ دەست بخەیـن
گـەر جووت دابەستین پـاش رۆژ هەڵاتـێ
ئاغـا دەنکـوژێ و نانمـان ناداتـێ
هەرچەنـد سـەرما بێ و بەفـر و بـاران بـێ
گەرمانـدوو نەبیـن نـان پەیـدا نابـێ،
ژیـان ناخۆشـەو دەردی گرانـە
ئـەوەی تەمبەڵبـێ هـەر نـان برانـە.
پێـم وت مامـی خـۆم تـۆ زۆر ترسـاوی
لـە چەشـنی داری ئـاو لـێ بـڕاوی
ئەگـەر وانەبێـت ئـەم قسـە ناکەیـت
تاڵـی و ناخۆشـی ژیـان بـاس ناکەیـت
مـن وا تـێ ئەگـەم کـە ژیـن شـیرینە
جوانیـی گوڵـە و تامـی هەنگوینـە.
وتـی ئـەی جـەوان تـۆ گرفتـاری
شـێوەی مەلێکـی لـەزاری مـاری
ئیمـڕۆ کـە ئەمـن وەك باپیـری تـۆم
بـە بیـرم دێـتن شـەڕی فـورس و ڕۆم
چەنـد گەنـج و لاوی وەکـو تـۆم دیـوە
ئێتسـا لـە ژێرخـاك گۆشـتیان ڕزیـوە
عومـرم نۆهەتـە و گەلێکـی ژیـاوم
هەمـوو دەورێکـم دیـوە بـە چـاوم
ژیـان لـەم بـارە چـۆن ژەهـری مـارە
هەرچـی تێـی نـاگا وەك تـۆ بێـدارە
پێمـوت ئەگـەر تـۆ ئـاوای تـێ ئەگـەی

کەواتە بۆچی خۆت ماندوو ئەکەی؟
ئەی هیچ مردنت لەبەرچاو نییە؟
نەشت بیستووە دونیا فانییە؟
گوتی ئافەرین بەخوا راست ئەکەی
بەڵام تۆ زۆر دوور تەماشا ئەکەی
وتم لەبەرچی مامەی نۆهەت ساڵ
خۆ خۆت دانانێی بە کۆرپەی منداڵ؟
ئێجگار پیربووی هێندەت نەماوە
کەچی مردنت بەلا داناوە
خۆ بەتەمانی هەزار ساڵ بژی!
ئەگەر ژیانیش پیری ئەتکوژی.

گوتی پێی ناوێ درێژی کەمەوە
ها گوێم لێبگرە جوابت دەمەوە:
هەتا زۆر پیر بین هەروا ئەزانین
کە تازە لاوی چواردە ساڵانین
باسی مردنمان هیچ لەبیر نابێ
تاکو رۆژێکمان لە ژینا مابێ
هەڵسە بەخێرچیت واز لەمە بێنە
ئەوا خۆر هەڵات گەرم و بەتینە.
زۆر بە خەمباری لەلای رۆیشتم
کە لە ئەسراری ژیان گەیشتم!

هەولێر ٦-١٩٤٩/١٢/٨

شاری کۆیە

شاری کۆیە وەك بەهەشتە هەر دەبێ
بێتە بیرم چونکە مەفتەنم ئەوێ
گەر نەبێتە فەخر و لێم نەبێتە درۆ
وەکو (جبل لبنانە) ئێستاش پێی ئەوێ
رۆژهەڵاتی (هەیبەت سوڵتان)ە کەچی
(کێوی باواجی) لە غەربا ئەکەوێ
چەشنی کوێستانە، بە دیمەن جەنەتن
کەندە کۆکۆ حەمامۆکی بۆ شەوێ

***

ئەو کەسەی کۆیەی نەدیوە بە جوانی
من باسی بۆ ئەکەم تاکو بزانی
رۆژی بەهاران لەشاری و لە دەرێ
بەزم و سەیرانە لەنێو باخچەکانی
گوڵوك و لالە و مێرگی سەوز و سوور
راکشاون لە گرد و دەشتەکانی
کەسك و سوور تێکەڵ ئەبن لە نێو رەزان
کوڕ لە ژێردار، کیژ لەسەرکانیەکانی

هەواڵنامەی کتێب

***

هەر یەکە بۆ خۆی خەریکە و بێخەم
تا ئێوارە گشت بەرەو ماڵ ئەبنەوە
نازی بولبول، بای شەماڵ، گریانی دار
تاکو ماون قەت لەبیریان ناچنەوە
خەڵکی کۆیە زۆر بە زەوقن هەروەها
دەست بڵاون ماڵی خۆ ئەبەشنەوە
زۆر بە نامووس و بەهۆشن، دائما
خۆیان لە بەدکار زۆر دوور ئەخەنەوە

هەولێر ١٩٤٩/١٢/٢٣

هەواڵنامەی کتێب

کۆیە

کۆیە تۆ شاری منی تۆ رۆح و گیانی منی
باخ و گوڵزاری منی بەهار سەیرانگای منی

هەموو دەمت کویستانە کێوت گشت داپۆشرانە
بەفری دائم لە توانە بۆیە جەنەتی منی

هەرچوار دەورەت باخچەیە ئاوت چەشنی تەرزەیە
ئەهلت شەڕەف زادەیە بۆیە گولشەنی منی

بەهاران لەنێو رەزان لەهەر لا شایی و سەیران
بلبل ئەکەوتە گریان بۆیە رەوشەنی منی

بە نەرم و شایی و هەڵپەڕین خەم فرۆشی و شادی کڕین
چونکە کۆیی وەك پەرین بۆیە تۆ خاکی منی

ئاو و هەوات زۆر پاکە رێگات دائم رۆناکە
بۆ فەوتان لە رێی خاکە بۆیە مەفتەنی منی

هەواڵنامەی کتێب

چیاکانت زۆر بەرزە   هەموو دەم خاکت سەوزە
جێی تۆم لەسەر فەرزە   بۆیە دیداری منی

سەیرانگات لە (تاتوکان)   (حەمامۆک) ئۆمەر خۆچان
خۆشترە لە وڵاتی لوبنان   بۆیە جێی قەبری منی

بەهاران باخت سۆرە   هاوینە هەوارت زۆرە
پایز دوژمن کۆرە   جا نیشتمانی منی

هەولێر ١٩٥٠/٤/٢٩

هەواڵنامەی کتێب

مێکۆکاو

وەرە بـۆت بکـەم باسـی مێکـۆکاو
جێگەیەکـی خۆشـە و پـڕە لـە بـەراو
هۆبـە کەپرێکـە لەناو دوو چیایـە
گەلێکیـان مـەل و دەعبـا تیایـە
یـەك کێـوی سوسـێ یەکجـار بڵندە
لێرەوارێکـە وەك زەریـا مەنـدە
لەوبـەر چیـای هیران، گەلێك عاسێیە
لانـەی مێش هەنگوین دائیـم لەوێیە
ئەنجـا بزانیـن ئاوەکـەی چۆنـە؟
وەك بەفری بەهـار هـەردەم لە تۆنە
وارداتـی زۆر ئـەوا لەوێیـە
هاوینـە هـەوار، نـەوەك لادێییـە
هاوینـان پـڕە و زسـتانان چۆڵـە
چەشـنی کاولگـەی سـوپای مەغۆلـە
پێشـان گەورەیـان (نجیـب حمـد) بـوو
خـاوەن دیوەخـان زۆر بـە حورمەت بوو

پیاوێکی دیندار، ڕاست و سەخی بوو
ماڵی هێلانەی دۆست و غەریب بوو
ئێستە کوێخایان (حمدأمین)ە
پیاوێکی ئازا و زانا و بەدینە
لە سەخاوە تا لە باوکی چاتر
ماڵی ئەبەخشی لە حاتەم زیاتر
ئەنجا با بێینە باسی هەر چوارلای
زۆر ئاوەدانە بکە تەماشای
دەست کەین بە پیاسە بەرەو جنوبی
تا شوێنەکانی لەتۆ مەعلوم بی
پاش دە دەقیقە (بایز بەگ) دیارە
کانگەی هاوینی کوردی هەژارە
جێگاکەی بەرزە و لەسەر گردێکە
هەرچوار ئەترافی پارچە ڕەزێکە
ئاوی خواردنەوەی بیرەکی قۆڵە
ساردی وەك ساردیی بەفری سەهۆڵە
(داری مۆمنێ)یە بەرامبەر ڕەزان
گردی مەوقعی هەمووی دارستان
پووختەی وتارم دووەم لوبنانە
جێی چابوونەوەی زۆر نەخۆشانە
گەلێ نەخۆشی سیلداری فەقیر
لێی چابوونەوە بێ پارە و تەگبیر

١٩٤٨

هەوالنامەی کتێب

خەمباری

دەنگ خۆش بە ساز و نای بێ
دوختور با بە دەوای بێ
تا دەردی دڵ کۆتایی بێ
روو بکەینە خۆشی ژیان

ئەی یاری چاو جوانم
هەموو مایەی ژیانم
بەسە ئیتر ناتوانم
خۆم جێ بێڵم لە زیندان

هەردوو رووت جەرگی بردم
لە سیحری چاوت مردم
بۆ گوڵی رووت رەنگی زەردم
خاڵێکە وەك ئەستێران

مـــن وا لـــه غەریبانـــم
نەخۆشـــم داخـــی گرانـــم
شـــەو و ڕۆژ هـــەر گریانـــم
وەك بەحری سوور لـە بندان

تـۆش هـەر بـە کەیفـی دڵـت
ڕووی خـــۆش و قســـەی زلـــت
لەگـــەڵ مامـــی لاق شـــەلت
هەرگیـز هـەر لە بـەزم دان

هەواڵنامەی کتێب

هیـــچ هۆشـــت لەمـــن نییـــە
بـــش مـــرم باکـــت نییـــە
نازانـــی نـــاوم چییـــە
فـــدات بـــێ ڕۆح و گیـــان

کـە ئەکەونـە بەحـری خـەو
ئەبینـــم مانگـــی پڕتـــەو
دڵـــم لای تـــۆ هەمـــوو شـــەو
بـــۆم دێتـــەوە بـــە گریـــان

بـــێ ڕەحـــم دەری ئەکـــەی
هیـــچ نازانـــی دەردەکـــەی
فیـــدات بـــم غـــەدرێ نەکـــەی
نەمکـوژی وەك ئەسـیران

چونکــە مــن مەفتونــی تــۆم
هیــچ نامــەوێ موڵکــی رۆم
لــە عەشــقی تــۆ رەنجــەڕۆم
بەســتراومە بــە زنجیــران

هەولێر ١٩٥٠/٦/٢٥

هەواڵنامەی کتێب

بەهار و نەورۆز

لە ســایەی یــەزدان بەفــر توایەوە
بەهــار هاتــەوە دڵ گەشــایەوە
سەرما و سۆر نەما، کەژی گەرما هات
بەرگــی هــەژاران پینــە کرایــەوە
گوڵــوك و لالە و سوســن و بەیبوون
مەست بوون کـە بەهار وا گەڕایەوە
نەرگز و کنێر، وەنەوشــە شین بوون
گوڵـە نیسـان وەك بــووك رازایــەوە
ئەنجــا کە بەهــار نــەورۆز نەهانی
ئەڵێــی پیــرۆزە؟ نەخێــر ناتوانــی
رۆژی تازەیــە مانــای نــەورۆز
لەسەری بەهار پاش کۆچی زوستانی
خۆ نەرخی نــەورۆز، عەجەم ئەیزانی
لـە رەعیـە و ئاغـا و کسرا و شاهانی
چۆن (کاوەی حداد) بە چەکۆشی دەس
تەختــی روخانــدن بــە قارەمانــی

هەولنامەی کتێب

تەنیا لای ئێمە هیچ نەرخی نییە
باشی ناناسین، نازانین چییە
هەموو بە گوناهو کفری ئەزانین
بەهۆی (نەفامی) جەژنی (مە) نییە
شێخەکان ئەڵێن مەچوونە سەیری
مەلاکان ئەڵێن لە شەرعا نییە
ئەنجا خزم و کەس بەم باسە پووچە
لەخشتە ئەچن چارەیان نییە
بەڵام گەنجەکان هیچ وازناهێنن
بەهێزی بازوو دوژمن ئەمرێنن
زۆر بە ئاسانی میللەت تێ ئەگا
هەرچی مەنعی کا تێکی ئەشکێنن
دەستەی زۆردار و کۆنەپەرستی
لە چاڵی بێ بن پاك ئەخنکێنن
ئاڵای ئازادی و ژینی سەربەستی
بە رزگار بوونی (کورد) ئەچەسپێنن!

کۆیە
کانوونی دووەم/ ١٩٥١

دەمە تەقە

خۆم:

رۆباش توتنەوان، من میوانی تۆم
لە عالەم بەدەر نانی تۆ ئەخۆم
گەرچی هەزارجار ئەڵێی رەنجەڕۆم

تووتنەوان:

رۆژباش چاوەکەم زۆر بەخێرهاتی
تەنیا پێم بڵێ ئی کام وڵاتی
خەڵکی رۆژئاوای، یا رۆژهەڵاتی؟

خۆم:

بۆچی ئەپرسی لە نیشتمانم
ئەی توتنەوانی بەستەزوبانم
پێت ناخۆش نەبێ ئەز لە کۆییانم

تووتنەوان:

کەواتە میوان رۆڵەی ناو شاری
لە خوێن مژینا وەك گورگی هاری
پشتگیری جەور و دۆستی بێگاری

هەمــوو خێرانــە لــە ئازاردانمــان
بەلاشــی ئەبــەن خــۆراك و دانمان
ســووك و هەرزانە لای ئێوە گیانمان

لــە رۆژهەڵاتــێ تاکــو ئێــوارێ
لە قرچەی هەتاو ئەکەین جۆمارێ
تووتن ئاو ئەدەین لە دەم رووبارێ

بــژاری ئەکەیــن بەبــێ (بــژار کۆر)
ئەی شکینینەوە، رۆژ، رۆژ، کۆر بە کۆر
لە داوی ئەدەین لە ژێر تیشــکی خۆر

لەماڵــی خۆتــان ئێــوەش لــە شاری
ژنێکــی جوانتــان هــەردەم لەپــاری
هــەر هــاوار ئەکــەن پــارە ببــاری

کــە پلاوێ ئەخۆن ئەمــە و دێتە زار
بمــری کرێــکار، نەمێنــێ جووتیــار
چونکە لە چنگیــان هیچ نابین قوتار

وەرزێــری ئێمــە وەك درندەنــە
هــەر چەنــدی بلێــی هــەزار هەندەنــە
یەجــگار بــێ دینــن وەحشــی زادەنــە

گەر لە دەســیان بــێ ناهێڵن وا بین
بــەم جــۆرە بژین، لــە خۆشــیا بین
لە هیــچ ناپرســن، لەبــەر نەفامین

ناڵێن کە ئێمەش بەهۆیی وان ئەژین
رەنجی وان نەبێ لە برسان ئەمرین
هەم بەهۆی ئیشکەر لە هەوا ئەفرین

خۆم:

بە خوا ڕاست ئەکەی، قسەت بەجێیە
هەرچی فەرمووتە من چاك گوێم لێیە
بـــەڵام تینوومە، دۆتان لــە کوێیە؟

تووتنەوان:

ئەنجـا بزانــە هــەر بۆخۆتانــن
کــە باســی ئێمــە لاتــان گرانــن
چونکـە هەژاریـن بـە چمان نازانـن!

خوایــە چــی بڵێم بــە کــوردەواری
لــە جــەوری ئاغــا و زۆری تۆمــاری
جوێن و تێ هەڵدان، شەق بەهەزاری

چـی تـر ناتوانـم ئەمـەی قەبول کەم
بـێ ئەمری ئاغام نەچمـە لای ژنەکەم
بـۆ پـارەی توجـار کیـژم هـەراج کـەم

بــا مەلا و شــێخیش بڵێن بــێ دینی
گــەر تاکــو مــردن هــەروا نەمێنی
تۆ شــێتی ناوی (ئاغــا و میر) دێنی؟

بەڵـێ یـا شـێخم، ئەتـۆش مامۆسـتا
بەنـدە کافـر بـووم، دڵـم زۆر پەسـتا
بچــۆ لای ئاغــات درۆ هەڵبەســتا

بەخــوای من ئێوەش بەبــاش نازانم
بە قســەتان ناکەم چەنــدی بتوانم
بەس خوا ئەناســم، بەویــە ئیمانم

ئەزانـــم ئێـــوە کلکـــی دوژمنـــن
بـــۆ چـــەورە خـــواردن گەلـــێ زۆر وەڕن
لای یەزدانـــی پـــاك رەش و بەدفـــەڕن.

کۆیە ١٩٥١/١/١٦

هەواڵنامەی کتێب

گوند

جوانتریــن جێــگا لەســەر رووی زەمیــن
دێــی کوردســتانە، هەمــوو ئەزانیــن
بــە دیمــەن جــوان و ئــاو و هــەوا پــاك
مێرگی سەوز و سوور، سەرچاوەی رەنگین
لــە گەلــێ لاوە کێــوی ســەختی بــەرز
دەورەی لێــداوە، وەك دێــوی بــێ دیــن
گشــتی بــە بەفــر و جەنگــەڵ پــۆشراون
پــڕن لــە مێــوەی شــیرین وەك هەنگویـن
ئــاوی یەکجــار زۆر، زەویــش هەروەهــا
دایــم پــۆشراون بەلالــە و نەسریــن
***
کــەژی زوســتانان هێنــدە ســەرمایە
رۆژ رۆژی بەفــر و لەشــکری بایــە
لــە هــەر لاییــەکا کــە تــۆ بنــواڕی
بــە پەردەیەکــی بەفریــن پۆشرایــە
هەرکــەس لەماڵــی خــۆی دا ئەنیشــێ
هیــچ قــاڕە و قــووڕە و دەنگیــان دەرنایــە

لەسەر رووباران داربی و ئەسپیندار
لە قرچەیی لەرزین کشوومات مایە
دەعبا و پەڕەوور نایەنە دەرێ
هەر شت لە جێگای خۆی دامەزرایە
***
ئەنجا کە ئۆردوی بەهار هاتە پێش
زوستان بار ئەکا لەناو خێڵ و خێش
هەموو زیندووێك خۆی بەرچاو ئەکا
لە ئادەمیزاد تا ئەگاتە مێش
هەریەك خەریکە بۆخۆی ئەکۆشێ
هیچ باکیان نیە بە ئازار و ئێش
زەوی بە کەسك و سوور خۆی ئەنوێنێ
هاژەی روبار وەك ماری گرانکێش
دێتە گوێت لە دوور وا هاوار ئەکا
ئەڵێ «بمری شەڕ» بژی ئاسایش!
***
لەم کەژە خۆشە میللەت بەختیارە
بۆ هەرلا ئەچی دەنگی جووتیارە
وەك شێر نەڕەی دێ، دەم بە پێکەنین
(ئۆحە هەرە هەی) ئیمڕۆ بەهارە
لەنێو مەڕ شوان لە دوور ئاوایی
بۆخۆی خەریکی بلول و شمشارە
کەو قاسپەیان دێ بلبل ئەخوێنن
هاشە هاشی دار وەك گیزەی مارە

کاتــێ ئێــواران لــە ڕۆخ ئاوایــی
بــۆڕە و وەڕە و زەڕ، هــڕە و هــاوارە
***
هەمـوو بـە یەکجـار بـەرەو مـاڵ ئەبـێ
بزنــێ یــا مــەڕ بــێ تاکــو تێــر ئەبــێ
هــەر ئەلــەوەڕێ، گیــا ئەپچڕێنــێ
چەنـدی لـە تینـوو هێـزی خـۆی وێ بـێ
هـەم بـووك ئەهێنـێ چۆپـی ئەکێشـێ
ڕۆژی وا ژن و پیــاو تێکــەڵ ئەبــێ
کـەس پەچـەی ڕەش و تاریـك ناناسـێ
بــا ژن ڕۆژ و شــەو لەگــەڵ نێــرا بــێ
هەمووشی سحەت باش، خۆش ڕا ئەبوێرن
زوو چاك ئەبێتـەوە گـەر یەکێك لـەڕ بێ
***
کــە هاویــن داهــات پــاش بەهــاران
تێکـڕا کـۆچ ئەکـەن بـۆ نـاو هـەواران
لـەم دەشـتە خۆشـە ئەکـەن خـەوی شـەو
چەشــنی مۆزیقــا یــەت دەنگــی داران
لـە (چۆلەیـی گونـدی) مەترسـی ئەکـەن
گۆیـا ئەبێـژی (چـۆل کـەن هـەواران)
ئەنجـا کـە ئەشـکێ ئـوردوی تاریکـی
ئــەم بــۆ نــاو ڕەزی، ئــەو لــە بــۆ داران
بـۆ هەمـوو شـوێنێ پەرتـەی لـێ ئەکـەن
ئەچنـە سـەر ئیشـێ چاپـووك وەك هـاران

***

ئــەم ژینــە خۆشــەی ئــەوان هەیانــە

(حــداد*) وا نووســی ئەتـــووش بیزانـــە

بــەڵام داخەکــەم دەردیـــان گرانـــە

چونکــە مەوجــودە دەســتی بێگانـــە

گشــتی جاهیـــل و نەخوێنـــدەوارن

دیـــل و ژێردەســـتی (تیپـــی ئاغانـــە)

بـــێ بـــەش لەهـــەر مافێکـــی مـــرۆڤ

هـــەردەم نانـــی جـــۆ و دۆ خۆراکیانـــە

برایـــان وەرن تـــا رزگاریـــان کەیـــن

چونکـــە (گونـــد) هێـــزی پاشـــەڕۆژمانە

کۆیە/ ١٩٥١/١/٢٣

* حـەداد: مەبەسـتی شـاعیر خۆیەتـی (مەجیـد حـەداد - مەجیـد ئاسـنگەر)نازناوی شـاعیر سـەرەتا (مەجیـد حـەداد) بـووە.

یادگاری

ئیمـڕۆ ڕۆژێکـە لـە جەژنـی میللـەت
کـە ویسـتی بڕمـێ ژینـی پـڕ زیللـەت
گەلـی عیراقـی ئـازا هاتـە پێـش
بـۆ دەرکردنـی خوێـن ڕێـژ بـە هیمـەت
هیـچ ترسـی نەبـوو لـە تـۆپ و تفەنـگ
یـا کوشـتن بەدەسـت پۆلیسـی حوکمـەت
خائیـن و کلـك و دوژمنانـی گـەل
پـارە پەرسـت و بـێ دیـن، بـێ غیـرەت
ئـەم نامەردانـە چـاك تێگەیشـتن
کـە گـەل بەهێـزی خـۆی ئەیانـکا لـەت
ڕۆژی بیسـتو حـەوت لەمانگـی کانـوون
هێـزی پێشکەوتووی میللـەت بەدەرکەوت
کـۆنەپـەرسـت و کـاربـەدەسـتەکـان
تێکـڕا بـە جارێـك مـردن لـە خەفـەت
پەیمـانگەڕانی شـاری (پۆرتسـموث)
زانیـان بـێ سـوودوکەلکە نەدامـەت

سـەرۆك پیلانگێـڕ، صالـح جـبر بـوو
فەرمانێکـی دا زۆر بـێ نەزاکـەت
ئـەی خۆشەویسـتم کۆمەڵـی عێـراق
بەهەمـوو هـۆز و بنەچـە و تیـرەت
مەبەسـمان وایـە لـەم معاهـدە
بەخۆشـی بژیـن، دەرچیـن لـە محنـەت
هیـچ نامانـەوێ بەدەسـتی خۆمـان
خۆمـان بخەینـە داوی فەلاکـەت
بـەڵام دلێـــر و مـــەردانی مەیـدان
لە خشتە نەچوون بـە درۆی بێ دەرفەت
وەك قارەمانـی (ثـەورەی ئۆکتبـەر)
لـە رێـی ئـازادی و جـادەی هیدایـەت
پشـتی یەکیـان گـرت لـە شـاری بەغـدا
خۆیـان بەخـت کـرد لـە رێـی عەدالـەت
تـا گەیشـتن بـە (جـسر الشـهداء)
سوور بـوو (دیجلـە) بـە خوێنـی بەرائـەت
لاشـەی بـێ ئەژمـار لـە گـۆڕێ کەوتـن
هیـچ لـە ئاگـر و ئاسـن نەخەفـتن
وەك شـانەی مێـرو لـە هەمـوو لایـەك
نەتـەوەی کـورد و عـەرەب رێـك کەوتـن
بـۆ دروێنـەوەی دوژمنـی میللـەت
پێکـەوە یەکسـەر پەیمانیـان بەسـتن
دەسـتی یارمەتـی بـۆ یـەك درێـژ بـوو
نیشـاندرا کـە وەك ئاگـر و نەوتـن

کــە رۆح و گیــان و مــاڵ و ســامانیان
جـان فیـدا ئەکـەن لـە رێـی سـەرکەوتن
ناڵیــن و گریــە و فیغــان و هــاوار
رووتـــی و برســـیەتی میللەتـــی ناچـــار
بەهیـچ جـۆر سـوود و کەلکـی نەبەخشـی
لــەرووی دڵ رەقــی کۆمەڵــی زۆردار
ئەنجــا کــە زانــی چــارەی بــۆ نییــە
دەمــی داپچــڕی چەشــنی گورگــی هــار
هەمـوو تینـوو بـوون لـە بـۆ سەربەسـتی
(دوارۆژێکــی خــۆش، ژینــی بەختیــار)
قۆڵــی هەڵماڵــی مەردانــەو دلێــر
قوتابــی و ئیشــکەر، ســەپان و جووتیــار

کۆیە ١٩٥١/٢/١٢

سکاڵایەك

هەتـا کەنگـێ ئـەرێ هەتـا کەنگـێ دڵـەی غەمگیـن
لـە برسـان و لـە بـێ بەرگـی بـە دەردی بـێ عیـلاج ئەمریـن

هەتـا کەنگـێ ئـەرێ توخـوا هەتـا کـەی دوژمنـی بـێ دیـن
لـە ژێـر بـاری سـزا و جـەورت لەنێـو ئـۆدەی خەمـان ئەژیـن

لـە بەرهەمـی بیـری چەرخـی ئەتـۆم و سـەدەی بیسـتەمین
لـە رزگاری و سـەربەخۆیی و ژینـی شـادی بـێ بـەش ئەبیـن
میللەتـی کـورد (ئومەتێکـە) کیانێکـی بـەرزی هەیـە
بـەڵام یـا زوخ لـە بـۆ مـەردان، هەتـا (وابـن) هـەر (وا ئەبیـن)
لاوانـی کـورد زۆر بـێ باکـن، دڵـداری یـار پیشـەیانە
هیـچ بیـر ناکـەن لـە تێکۆشـان بـۆ دەرکردنـی بێگانـە
جارجـار ئەڵێـن: بـا ژن بێنـن، ئـەودەم خەبـات زۆر ئاسـانە
تـێ ئەکۆشـین بـە مێـرد و ژن، فیـدا ئەکەیـن رۆح و گیانـە
ناڵێیـن ئێمـە بـێ ویژدانیـن تەمـەڵ و هاودەمـی نانیـن
گشـت خۆخـۆر و ناتەباینـە پـوول و پـارە ئاینمانـە
بـە خـوا عەیبـە بۆ گەنجی کـورد، هەتاکـەی شێتی و نەفامیـن

قــۆڵ و باســکی لــێ هەڵماڵــن، گەلــی دونیــا لــە پاڵتانــە
بێ کـەس نینـە، بـێ کـەس نینـە، گـەورەی دوژمنتـان لـە شینە
مــاڵ وێــران و دەربــەدەر بــوو، دڵ پــڕ زووخــاوو غەمگینــە
بــاوی نەمــا، پشــتی شــکا، مەکــر و فێڵــی بــەکار نایــە
هەمــوو عالــەم تێگەییــوە دەردی پیســی ئــەم بــێ دینــە

مزگێنـی بـێ، بـێ کـەس نینـە، هێـزی دۆسـتانتان لـە ژینـە
بــۆ (هــەق) وەرگرتــن تێکۆشــن، ڕێگاتــان پــان و بەرینــە

وەرنـە مەیـدان، بێ تـرس و بـاك لـە گوللەی تـۆپ و ڕەشاشـان
بــێ خــۆف لــە تانــك و فڕۆکــە، هێــزی ئەمانــە چ نینــە
(کانگـەی نەوتـی) لـە کوردسـتان وەك زێـڕی زەرد بـە نرخەیـە
گـەر داد و هـەق لـە گـۆڕێ بـێ، ڕاستی هەمـووی بەشی مەیـە

تەنهـا لاوان گـوێ نادەنـێ، بـۆ دوژمـن ملتـان کـەچ ئەکـەن
خـوا وای کـردووە، نابـێ بگـۆڕێ، باوەڕیـان بـەم گوتـە هەیـە

لۆکـە و توتـن، هـەم گەنـم و جـۆ، نیسك و نـۆك و مـاش و برنـج
بەروبوومــی وڵاتمانــە، بــەڵام بــۆ (مــە) بــێ ســوودەیە

مــەڕ و بــزن، خــوری و مامــر، هێلکــە و گاجــووت، ڕۆن و مێــوژ
هێنــدە زۆرن وەکــو خۆڵــن بــۆ بێگانــە تۆرەگەیــە،
(مانـگ هەڵات پێویست بە ئەنگوست نـاکات)، پەندێکی زۆر کۆنە
ڕۆژی هــەق وا دەرکــەوت دوژمنــی بەدخــو بۆچــی مۆنــە؟

بەرگی گـەرم و نوێنـی نـەرم و پـڵاوی چـەورە خۆراکـی ئـەو
سـەد هەزارانیـش لـە خۆمـان بـێ نانـی جـۆ و هـەم بـێ دۆنـە!
بـێ سـەرمایە، روت و قووتـن، تووشـی دەردەسـەری بوونـە
کەسـیان سـەری لـێ دەرناکـەن، نازانـن تیماریـان چۆنـە!
ئـەوا بەنـدە بـە دڵسـۆزی دەرمانـی دەردتـان پـێ ئەڵێـم:
«دوژمـن دەرکـەن، کلکـی ببڕن، ئەنجـا ئـی بـێ پـێ هـی خۆنـە!»

کۆیە ١٩٥١/٢/٢٢

غەزەل

بـــای شـــەماڵ ســـا وەرە قوربـــان نامەیەکـــم بـــۆ بـــەرە
(نەتـــەوەی کـــوردم) بـــە تیـــرە و هۆزەکانـــی دولبـــەرە
دەســـتی زۆردار و بێگانەیـــان لەنـــاو دەردی ســـەرە
محنەتـــی دەردی دەروونیـــان وەك برینـــی خەنجـــەرە
ئاگـــری بـــێ ئـــاوی دڵیـــان بـــۆ دوارۆژ گەوهـــەرە

تـۆ بڵـێ ئـەی یـاری بـێ خـەم، بـۆ لـە نـاو جـێ مایـەوە؟
ڕەوڕەوەی مێـژوو لـە پێـش بـۆ چ بـەرەو دوا کشـایەوە؟
هێـزی جـادووی پـارە بەخشـین کەوتـە دەسـتی بایـەوە
چەنـد کـەڕەت هـات، بای لە پێستی کـردی هـەر رووتایەوە!
بـۆ زمانـت تـێ ئەکۆشـی، چـۆن ئەچیـت بەملایـەوە؟

هەروەهـا بـۆی بێـژە توخـوا دەردی دڵ سـەر تـا بـە خـوار
مێشـکی پڕکـە، تێـی بگەینـە، زەبـری دەسـتی ئیسـتعمار
چـۆن دەمـی بـۆ خـواردن بـەش کردۆتـەوە وەك گورگـی هـار
خـۆی بەهـاودەردی ئەنوێنـی لـە بنـەوەش بـە چەشـنی مـار
عەهـد و پەیمانـی ئەشـکێنێ، ئەیگەزیـتن پـڕ بـە زار

شــارەزاییت تــۆ هەیــە رێگــەی نیشــاندە بــۆ دڵــم
سوێندم بـۆ خواردووە، بەجارێ چەشـنی تـۆق کەوتـە ملم
گـەر بـە (نەمام) خـۆی ئەناسێ، مـن لـە باخـی ئـەو گوڵـم
نۆکــەری ویــم بــا لــە ئیشــدا بــم رزێنــێ، هــەر زلم
بــۆ فەوتــان هــەم ئامادەیمــە، بەســەرو مــاڵ و عیلـم!

مـن کـە مـەی ناخۆم هەمیشـە و قەت قومار ناکەم بە شەو
بـۆ شـتی هیـچ و پـڕ و پـووچ خـۆم دەنـا ناکـەم لـە خـەو
گــەر نەبینــم ســەد هــەزار جــار لازمــە بــۆ دەردی ئــەو
هـۆش و بیـری خـۆم هەیـە بـێ مێشـك ناچمـە داوی کـەو
تــێ ئەکۆشــم بــۆ (نەجاتــی) دۆلبــەرم بەدەســت و دەو!

ئـەو بەبـێ خـەم وا لـە پاڵـی بـەردی کـەڕ لێـی نووسـتووە
وەك نەخــۆش بــێ، نائومێدبــێ، وا لــە جێــگا کەوتــووە
بـێ ئەمـەی گـوێ گـری لـە دەنـگ و باسـی دونیـا خەوتـووە
دوژمنــی بەدخــووی لەلانــە، نابینــێ کــووم کوشــتووە
گـەر بـە زار و چـی بـە نووسـین، لـەم دەمـا وام شوشـتتووە!

کۆیە ١٩٥١/٣/١

غەزەل

وەکوو ئاگر وا مانگ لە تاقی ئاسمان
ئەسووتێ لەبەر جەور و جەفای ئینسان
ئەمەندی ببیێ گریە و داد و فیغان
لە چینی بێ دەسەڵاتی بەستەزمان
کەوا هاوار ئەکەن لەدەستی زەمان

بۆچی ئاوا مانگ توخوا رەنگی زەردە
لێمان لالووت و گرژ و مۆن و مەندە!
لە جیهان دوورکەوتۆتەوە ئەمەندە
وەك گوناهبار لە دەوری زەمین بەندە
تۆقیوە لە دەنگی تۆپ و رەشاشان؟

بە پەردەی هەوری رووی خۆی پۆشیوە
وەك فڕۆکە وا لە هەوا فڕیوە
چۆن گوندۆرەی زێدە گەییو رزیوە
لەم دونیایە وا بێ کەس و هەتیوە
بێ دایك و باوك و خزم و دۆست و جیران!

ئـەی مانگ، منیش لەگـەڵ تۆدا یەك دەردم
بڕوانــە ڕەنگــی ســیس و ئاهــی ســەردم
لەشـی بـێ گیانـی سسـتی وەکـو بـەردم
بـەڵام هەرچۆنـێ بـێ ئەمـن هـەر مـەردم
گــوێ نادەمــە هــاڕە هــاڕی زۆرداران!

وەکــو تــۆ بێچــارە نیمــە لــە جیهــان
لەمــەردوم خــۆم ناپۆشـم بــەری بەیــان
تــا پێـم بکرێـت زگ ئەپێچـم لـە برسـان
سـەد بمکـوژن هیـچ ڕوو ناکەمـە گریـان
منیــش دەردم لەگــەڵ بەشــی فەقیــران

بــە خەتێکــی باریــك ئــەوەی بیزانــم
ئەنووســم بــۆ مێــژوو بەهێــزی شــانم
مــن (حــداد)م ئەتــۆش بمــدە ئەمانــم
وەرە (ئــەی نەجاتــی) ڕۆحــی ڕەوانــم
دەرێنــە (بیــرم) لــە ژووری ئەســیران

کۆیە ٣/٣/ ١٩٥١

هەتاکەی

کوردە هەتاکەی شێت و ناچاری؟
نەخۆشی و بەند و جەهل و هەژاری؟
هەتاکەی دیلی دەستی زۆرداری؟
جەلەو لە دەستی هێزی بەدکاری
هەرخەڵەتاوی ژەهری دۆلاری؟

بۆچ دەس ناگرن ئێوەش بۆخۆتان؟
کوێر ناکەن بەهێز، چاوی دوژمنتان؟
هەموو یەك پارچە، بۆ نیشتمانتان
بێنە مەیدانێ، چووکە و گەورانتان
سەربەستیی ئاو دەن، بە خوێنی گیانتان!

کاتی بێ هۆشی نەما، راپەڕن
بەرگی تەمبەلی کۆنتان دادڕن
لە ژینی تاڵ و ناخۆش بەرگرن
چاپووك و چالاك مافتان وەرگرن
هەموو خوێنمژی دونیا سەربڕن

دەوری زۆرداری بەسـەرچوو، نەمـا
دوژمنـی (ئاشـتی) فەوتـان، لەخەمـا
گۆپاڵـی دەسـیان لـە ترسـان چەمـا
نـووزە و ناڵینیـان دەرچـوو لـە دەمـا
(میللـەت پەرسـتان) پـێ کەوتنـە (سـەما)

تیشـکی سەربەسـتی دونیـای رونـاك کـرد
پـەردەی تاریکـی و شـەوی بەسـەربرد
لـە پێشـکەوتنا بـە شـاقاوی ورد
بەسـەر رووی زەمیـن کێـو و ئـاو و پـرد
رۆیـی هەتاکـوو گشـت خوێنمـژێ مـرد.

هێـزی میللەتـان ئیمـڕۆ بـە دەرکـەوت
لە شـەڕی (ئاشتی و خۆشی) بەسـەرکەوت
دووبـارە (پێچکـەی مێـژوو) بەگـەڕ کـەوت
هیـچ ئـاوڕ نـادا لـە راسـتی و لـە چـەوت
مـرۆڤ پێـش ئەخـا، ناوەسـتێ لـە رەوت

کۆیە/ نیسان/ ١٩٥١

ئیمڕۆ

ئیمـڕۆ زۆر لاوانـی کـوردی بـۆ (مەعـاش) هـەوڵ ئـەدەن
بـۆ جلـی جوانـی بـە (کەشـخە) چـی خراپـە وا ئەکـەن
گـوێ لـە دەنگـی میللەتـا راناگـرن وەکـو گـوێ گـران
لاپـەڕەی مێژووی خەباتیان گشـت، لەکەڵـك و پۆ ئەخەن
رووی پیـرۆزی هونەریـان رەش ئەکەن وەکو رووی قەلێ
لای هەقـی هـۆزی ئەسـیریان بـۆ (مصالـح) بـەر ئـەدەن
ئـەو هەقـە راستەی کە گـەل داوای ئەکا بـەولای ئەنێن
بـۆ ئەمـەی دوور بـی لە گرتن، خۆ لەدەستی سـەگ ئەخەن
بیــری بــەرزی وانــە پــارە، یاخــۆ پـڕ بوونــە بــەری
هـەر کەسێ ئـازادی هـۆزی ویست بە گوللە لێـی ئەدەن
هەرچـی نەرخـی پوولەکـی بـێ بیکەنـە قاسـە و بـەری
میللەتیـش بـا هـەر بناڵـێ، ئـەی دەخیل وام لـێ ئەکەن!
کـێ هەیـە گوێ گـرێ لە دەنگی، ئایا بـۆچ وای پێ ئەکەن
بۆچـی گەنجانـی ئەنێـژن، بۆچـی گەنجینـە ئەبـەن؟
لای ئـەوان سـەیران و بەزمـە گـەر گەلـی جـل دادڕن
بـا بــەگاز و تیخــە تیــژ لێــی دابــڕن گۆشــتی بــەدەن

بـەس مەترسـە، (ئـەم کەسانە) ئیمـڕۆ کـەم و بودەڵەن
مـوژدە بـێ وا پێگەیشـتن لاوی چاکـت ئـەی وەتـەن!
پاشـە ڕۆژ بۆخـۆت و گەلتـە، کامـە جێـت کاولگەیـە
ئەچنـە ڕیـزی جەنـەت و بێسـتان و گوڵـزاری خوتـەن!

کۆیە ٢٠/نیسان ١٩٥١

با وەکو شێر

بـا وەکـو شـێر بێنـە مەیـدان، پـەردەی تـرس دادڕێ
(گـەر بەهێـز و هەوڵـی خۆمـان هـەق نەسێنین، نادرێ)
داری ئـازادی بـە نرخـە، دەس هەمـوو کـەس ناکـەوێ
چونکـە نـاسراوە کـە هەرگیـز بـەس بەئـاو ئـاو نـادرێ
پـارەی زۆری و دەوڵەمەنـدی ئیمـڕۆ کـە سوودی نییـە
(گـەر نەڕێـژێ خوێنـی گـەش بۆی، هیچ کەسێ پێـی ناکرێ)!
جـا کـە زانیـمان هەمیشـە دوژمنانـی دەسـت درێـژ
دەرچـن لـە وڵاتـا، نەمێنـن، دەسـت لەسـەرمان لادرێ
زۆر بەخۆشی و بەختیاریـی، گشـت لـە ئاشـتیدا ئەژیـن
هـەم لـە دیلـی دەر ئەچیـن و کـۆت لـە ئەسـتۆ ناکـرێ!
سـا ئەگـەر هـات و نەگونجـاو ئیسـتعمارمان دەرنەکـرد
ئـەو دەمـە پیـاوم ئـەوێ بـێ خـۆی لـە شـۆڕش ڕاگـرێ!
هەرچـی تێکۆشـێ لـە بۆگـەل پیـاوی چاکـی پـێ ئەڵێـن
خـۆ ئەگـەر کوژراش لەبـری هەق زینـدووە و قەت نامرێ
کـەس نەکـوژرێ وکـەس نەگیرێ هیچ هەقێك دەس ناکەوێ
(گــەر فڕۆکــەش ڕۆن و باتــری نەســووتێنێ: نافــڕێ)!

ئێمـە نابـێ وا بزانیـن کـە بـە کوشـتن کـەم ئەبیـن
هێــزی میللیــمان بەتینــە و زۆرە هەرگیــز نابــڕێ!
گشت گەلێکی گـەورە و بچـووك سەربەست ئەبێ چونکـە بە گوڕ
ڕەوڕەوەی مێـژوو ئەسـوڕێ، بـێ ئـەوەی هیـچ بـادرێ!

کۆیە ٢١ی نیسان/ ١٩٥١

بێ دادی

نیشتمان! داخی بە جەرگم ئیمڕۆکە چیت تووش بووە
بێ خەتا ڕۆڵەت لە مەفتەن بەندی دەردی سەر بووە
بێ خەو و خۆراك و لە شاخا لە خاكی ئەجنەبی
کەم نووین و بەرگە زوستان، بۆیە جەستەی ڕەق بووە
سست و بێ هێز و نەزان و ناتەبایە هۆی ئەمەش
دوژمنی بەدکار دوچاری دەردی پیسی کردووە
ئیستعماری نابەکار بۆ پوول و پارەی بەد هونەر
خوێن مژین بۆتە پیشە و میللەتیش تێك بەربووە
چی بەکەلکی خۆی ئەشێ لەگەلی چاوە و بۆ خۆشی
گەنم و جۆ یا نەوت و لۆکە و توتنیشی بردووە
بێ لەمانەش دەستی ئێمەی توند بە پەیمان بەستووە
پاشەڕۆژی میللەتیش لە پێچکەی شەڕ خستووە
لە هەر شوێنێ میسر و ئێران یا عێراق و کۆریا
هەر کەسێکی پەل بزێوی کردبێ زووی کوشتووە
جا لەبەر وەی ئیمڕۆ گشت کەس ئەم شتانە تێ ئەگاو
بیری ڕزگاری وڵاتان لە هەموو لا شین بووە

وا مەزانـە کـە نـەوەی تـۆش بـێ بەشـە و باکـی نییـە
وا بەپاکـی چوویتـە مەیـدان نامـرێ و هـەر زینـدووە
هـەم تەلـە و داوی بـە پێچـی خوێـن مژی خـۆی تێ ئەگا
کـە لـە دیلـی پەسـتە بۆیـە مەسـتی سەربەسـتی بـووە
تاوەکـو دوژمـن نەمێنـێ مـاڵ و سـەر پێشـکەش ئـەکا
هـەم حقوقـی خـۆی ئەسـێنێ، مێـژوو ئـاوای فەرمـووە!

کۆیە ٢٥/ی نیسان ١٩٥١

فەرمان

هیممەتێ بکەن بۆ نیشتمانتان
جوان کەن بە گوڵ دیمەنی شارتان

جادە و کارەبای یەکجار پێویستە
هەتا رزگاری لە ژینی تاڵتان

باخچەی میللەت و سینەما بۆ گەل
چەند خۆشە لەگەڵ شێوەی بەهارتان

پاك و خاوێنکەن ماڵ و کۆلانە
تا سوود دەرکەوێ لە پیشەو کارتان
پێشخەن شاری کۆ و کورد و کوردستان
وا چاوەڕوانە هۆزی هەژارتان!
بچنە لای مەلا پێی بڵێن قوربان
رێگەمان راستە بە هەقی یەزدان
کوردیش لە زەمین خاکی خۆی هەیە
زەوتی کردووە، چینی خوێن مژان

بــە ســێ لا دابــەش کــراوە لەنێــو
تورکیــاو عێــراق ئــەوی تــر ئێــران
بۆچــی هــەر ســێ بــەش یــەك پارچــە نەبــێ
کــە پێــی بووتــرێ خاکــی کوردســتان؟
چاوەکــەم ئەتــۆش بــە گەلمــان کــەوە
مەبــە کۆســپێکی زل لەســەر رێ مــان!
ئینجــا بــە شــێخی بڵێــن: پیــاوی بــاش
بۆچــی هــەر ئێمــە بکەوینــە پــاش

پزیشــك و دەرمــان ئیمــڕۆ کــە زۆرن
چی بکەین لە نووشتە و کشتەکی بەلاش؟

یەکــی ناســاغ بــێ دەرمــان وەرنەگــرێ
چــاك نابێتــەوە گــەر بخوێنــی دوعــاش!
دەســا وریابــە، زەمــان گــۆڕاوە
مێــژوو خــوول ئەخــوا هەرچــۆن بــەردی ئــاش
کاتــی فێــڵ بــازی و ترســان بەســەرچوو
ئەجنــدە نییــەو تــۆش نەتمــا معــاش!
پێشــان زانســتی نەبــوو وەك ئەمــڕۆ
میللــەت بــێ نــەرخ و شــڕ بــوو وەك پــەڕۆ
بــەڵام ئێســتێکە بەهــۆش هاتــەوە
لــە خشــتە ناچــێ بەســەودای درۆ
ئیمپریالیــزم مــرد، بالیفتــان بــوو
تــۆش بــەدوای کــەوە، ئازابــە بــڕۆ

دەنــا میللەتــان زۆر بــە تەوژمــن
تێکــت ئەشــکێنن، چاپــووك وەك ئەمــڕۆ
یاخــۆت دەربازکــە بیــرت بگــۆڕە
بــۆ ســوودی گەلــت ببــە ڕەنجــەڕۆ!
بەئاغــاش بڵێــن: ئــەی خاوەنــی خــاك
لــە خــەو ڕاپــەڕە دونیــا بــوو ڕوونــاك
کاتــی زۆرداری و جەفــا بەســەرچوو
هــەر نەفــام مەبــە، زۆر دەســت و بــێ بــاك
ڕۆژهــەڵات لــە بــۆ جووتیارەکانــت
زەوی دابــەش کــە بەســەریان چــالاك
وەرە مەیدانــی، خوتیــان بەگــەلخــە
بەدڵێکــی ڕوون و بــە دەســتێکی پــاك
شــانت لەگەڵیــان بــدە بــەر ئیشــێ
بــۆ پاشــەڕۆژ و ژینێکــی زۆر چــاك!
بیــری یەکێتــی و هۆشــی ڕزگاری
پــەرەی ســەندووە لــە کــوردەواری
گەلمــان پێشــکەوێ، وەتــەن ئــازاد بــێ
هەمــوو دەربــاز بیــن لــە چەنــگ هــەژاری
ئەبــێ تێکۆشــین قوتابــی و فەقــێ
مامۆســتا و ئاغــا لەگــەڵ توجــاری
کارگــەر و ڕەنجبــەر، پزیشــك و ئەوقــات
هــەم ئاســنگەر و تیپــی نەجــاڕی
یەکپارچــە تێکــڕا ئەبــێ هــەوڵ دەیــن
بــۆ سەربەســتی و ژینــی بەختیــاری!

کۆیە ١٩٥١/٥/٥

ئیستعمار

ئـەی ئیسـتعماری مـل کەچی شۆڕ چاو
بەسـە هەتاکـەی تـۆ نابیتـە پیـاو!

تاکـەی زۆرداری و خوێـن مـژی هەبـێ
تاکەی میللەتـان هـەر نـۆش کـەن ژەهراو؟

تـا چ ئەنـدازەك فەرمانـت ئـەڕوا
هەتـا چ رۆژێـك تـۆ ئەتمێنـی بـاو

بۆچـی میللەتـان بـێ دەسـەڵات بـن
بـۆ وەك منالـّی زار تـام شـیری خـاو

هـەر لەنالّیـن و رووت و برسـی بـن
بـرژاو بـن، سـووتاو، خنـکاو و کـوژراو؟

ئایـا تـۆش زۆردار، بەخـۆت نازانـی
کەیەکـەم بـەڵای هەمـوو گەلانـی

کەتــۆ ســەبەبی نەخوێنــدەواری و
هــەژاری و دەردی نــاو وڵاتانــی

کــە خــاوەن بیــری دووبەرەکــی تــۆی
هــەر خۆتــی کــە هــۆی لەهــەق لادانــی
کــە تێکۆشــەری بــۆ جــەر و جەفــاو
هەڵگیرســێنەری شــەڕی جیهانــی

هــەم دەست لێدەری کاری خەڵکی تــۆی
کــە وا تــێ ئەگــەی کــەس پــێ نازانــی؟

کــەری بــێ منطــق تــۆ وا مەزانــە
لەســەدەی بیســتەم خەڵکــی کەمزانــە

ئیمــڕۆ لــە هــەرلا ڕۆژی ئــازادی
ئەدرەوشــێتەوە بــەرزی ئاســمانە
کــەس گوێــی ناداتــە حوکمــی زۆرداری و
فەرمانــی پووچــی تەختــی شــاهانە
بــە وتــەی بــێ سوود کــەس ناخەڵەتــێ
ناوەســتێ لــە ژێــر دەســتی بێگانــە
کــوردو عــەرەب و ئیســلام و فەلــە
گشــتی یــەك پارچــەن ڕۆژی تەنگانــە
جــا بەتایبەتــی ڕۆڵــەی کوردســتان
لەگــەڵ عەرەبــا هەمیشــە بــران

چـەك ئاراسـتەكەری سـینگی بێگانـەن
بـۆ هـەق ناترسـن هەرگیـز لـە كـوژران
دەسـت لەنـاو دەسـتا لەرێـی ئـازادی
بـۆ دەرچـوون لـە ژێـر ژینـی وا گـران
بەرەنگاریەتـی ئیسـتعمار ئەكـەن
بـێ بـاك لـە حەپـەی بـەد و زۆر وەڕان
تاكـو هـەردوو گـەل رزگاری ئەبـێ
دوژمـن دەر ئەكـەن ئـازا وەك شـێران

کۆیە /٢٠/ ٥/ ١٩٥١

جەفا و داد

فرمێسکی سووری لە چاو
ئەڕژایە خوار بە لێشاو

لەبەر دووری خۆشەویست
هەنگوینی لێ بووە ژەهراو

دوێنێ ئێوار لە باخی
لە ژێر دارێك بوو یاخی

مۆزیقە بێ کەلك بوو
لەبەر خشپەی چاچپاخی
سیپارەکی لەدەست بوو
وێنەی دیلی تێدا بوو

ئامۆزای ئافرەتەکە
زنجیر دەوری لێدابوو
زەرد و بێ هێز و بارێك

دڵ غەمگینــی چاوتاریــك
تووشــی بەندیخانــە بــوو
ئــەوە لــە ژینــی جارێــك
ئەمــەش چونکەجارەکــی
دی لــە دەرگای مارەکــی

زۆردارێکی تاوانبار
ئەیــدا لــە هەژارەکــی
دڵــی ئــەوەی هەڵنەگــرت
(هــەق) داپۆشــێ بــۆ (چــەوت)
تۆڵــەی هەژارەکــەی ســەند
نەیهێشــت (هــەق) بکــرێ زەوت
بــەڵام کاربەدەســتەکان
ئاغــا و میــر پەرســتەکان
ئــەو گەنجەیــان بەدیــل گــرت
بنچینــەی (داد)یــان هەڵتــەکان
لاوی وا پــاك و نــازادار
لــە ژێــر دەســتووری زۆردار
تووشــی دەردێکــی وابــوو
دڵ بــۆی ئەبــوو برینــدار

لــە ژوورێــکا زۆر ناخــۆش
کــە لەگەرمــان دێتەجــۆش

رای ئەبــوارد بــەرۆژ و شــەو
بــێ تیــن و ســســت و نەخــۆش.

ئەیخـوارد هـەر ژەمـی یـەك نـان
پێــی ئەخنــكا لــە تینــان

نەشــی ئــەدی تیشــكی خــۆر
تەنیــا مەگــەر لەخەونــان!
ئێــواران وایئەزانــی
نزیــك بــووە بەیانــی
چونكــە رۆژی نەئەدیــو
بەهــۆی دەردی گرانــی

هەمیشــە وای رائەبــوارد
هەرچـی خۆشـی بـا نـەی ئەخـوارد

تــا لەپاشــان دەربــاز بــوو
تامــی نەكــرد ئــاوی ســارد
كیژەكــەش ناڵــەی ئەهــات
بــە شــەو تاكــو رۆژهــەڵات
دونیــای لــە یــاد نەمابــوو
نــە پــوول نــە گەنــج و خــەڵات
هەوڵــی ئــەدا رۆژ و شــەو
لای نەبــوو خــۆراك و خــەو

بــۆ (ئــازادی) ئامــۆزای
ئەچــووە لای ئــەم و لای ئــەو
ئــەی هــاوار ســەدجار هــاوار
(هــەق) نەمــاوە بــۆ (هــەژار)
(ئــەو) لــە (بەغــدا) رزیــوە و
(منیــش) بــێ تیــخ (بریــندار)
(ئــەو) بــێ گونــاه و فەقیــر
لەسەر (هەق) بوو بە (یەخسیر)
کــێ هەیــە دەســت درێــژکا
بــە زۆر بــێ یــا بــە تەگبیــر
ئــەم گەنجــەم بــۆ دەربێنــێ
(کــەوی قەفــەس) بفڕێنــێ
بشــکێنێ شــوورەی دیلــی
(پــەردەی جەفــا) بدڕێنــێ
بــا گــەورە و گچکــە و نەمــام
(گــەل) خــۆی (ئــازاد)کا تەمــام
چــی تــر (جەفــا) نەکێشــن
وەك کــووره ئاگــری حەمــام
کــەس نەمــژێ خوێنــی میللــەت
(هەمــوو) دەرچیــن لــە (زیللــەت)

بەختیار و کامەران
بژیــن بــێ دەرد و عیللــەت
گشت کەس کە گوێی لەوە گرت

وەك بەنزیــن ئاگــری گــرت
تێکــڕا (هەمــوو) ڕاپەڕیــن
نەوەستان (هـەق) یـان وەرگـرت
ڕووخاندیــان قــەڵای زۆردار
لەهــەر لا هاتنــە ســەرکار
بەئاهەنــگ و بــە ســەیران
(کوڕە)یــان هێنــاوە شــار
فرمێســکی ســووری لەچــاو
کەتــە خــوارێ وەك لافــاو
لــە خۆشــی (ئازادیــی) گــەل
ژەهــری لــێ بــوو بــە شــەکراو
ئەنجــا ئاهەنگێکــی کــرد
ئامــۆزای خــۆی مــارە کــرد
لەبــەر (خۆشــی سەربەســتی)
بــە هیــچ دەردێکــی نەمــرد

کیــژە وتــی: چاوەکــەم
تــۆی دەرمانــی زامەکــەم

لەنــاو ئێــش و دەردی تــۆ
لەبیــر چــوو بــو (ناوەکــەم)

بــەڵام بــژی (هێــزی گــەل)
کــە زۆرداری کــرد پــەل پــەل

بەنـــدی هەمـــوو ئـــازاد کـــرد
بـــێ بـــاك لەلـــوورەی (چەقـــەل)
کـــووڕە وتـــی پێـــی نـــاوێ
بدەیـــن لـــە هەمـــوو ئـــاوێ
مـــەردوم ئەبـــێ وریـــا بـــێ
نـــەك بکەویتـــە (داوێ)
ئەمـــەش زۆر چـــاك بزانـــە
دوارۆژ هـــەر بـــۆ گەلانـــە
(هێـــز) خـــۆی لـــە بەرناگـــرێ و
(بـــەرەی هـــەق) لـــە ژیانـــە!!

کۆیە ١٩٥١/٥/٢٩

دڵ

سەرکز و مەلوول دڵم داماوە
چۆن کوڵی کوورەی خەڵووز برژاوە
بێ خۆراك و خەو مات و خەمبارە
بەهۆی ئاگری (گەلم) سووتاوە
بێ هۆش و نەزان پەلەپەل ئەکا
بەشێوەی کەشتی و گەرداو خنکاوە
بێ هێز و تینە، لانگەی لێوە دێت
ئایا شێتە، یا سەرخۆش کراوە؟
یاخۆ لە داخی خۆم یا هی گەلم
لە ئەرکی باری (دوژمن) کوژراوە؟
سەرم سوورماوە نازانم ئایە
وەك (من) تێ ئەگەم، ئەم دەردە وایە!
راستە دڵی من لە دەردی میللەت
وەك شارەزا لێی شارەزایە!
خۆی ماندوو ئەکا و بیر ئەکاتەوە
بۆ تیمارکردن ئێجگار (وەستایە)!

یاخـــود ناچـــار و بـــێ دەســـەڵاتە
شـــێت و نەفـــام و مێشـــك پڕکایـــە
ئەگـــەر بەیـــەك جـــار (گـــەلم) بســـوتێ
باکـــی پـــێ نییـــە و لای وایـــە (بایـــە)؟
کەلێـــی ئەپرســـم بـــە وشـــەی کـــوردی
بۆچـــی وا سســـت و ســـاردی وەك بـــەردی؟
بـــۆ نائومێـــد و هـــەردەم دڵتەنگـــی
وەك گوڵـــی بـــێ ئـــاو سیس و ڕەنـــگ زەردی
زۆر بەتەوســـەوە ئـــەدا وەڵام
خـــۆم لـــێ پەســـت ئـــەکا و ئەڵێ بـــە مەردی
لەبـــەر ئێوەیـــە ئێـــش و ئـــازارم
(هـــەژاری) و جەهل و (غەدر) و زۆر دەردی
(خەرمـــان سووتـــان) و (بێ گوناه کوشـــتن)
(جەردەیـــی) و (دزی کـــردن) لـــە کـــوردی
بۆخـــۆی هـــەوڵ ئـــەدا هەرکـــەس لـــە ئێـــوە
بـــۆ (داگیرکـــردن) هـــارە وەك (دێـــوە)
جلتـــان گـــەرم بێ و چەور بێ خۆراك
گیرفانتـــان پـــڕ بـــێ و بەرچـــاو بـــێ شـــێوە
لەنـــاو بـــارەگا و باخـــی ســـەوز و ســـوور
بخـــەون و بخـــۆن ســـەد تـــەرزە مێـــوە
نـــەزان و برســـی و رووتـــی بەســـتەزمان
ئەژیـــن یـــا نەخـــۆ ئەچـــن بەزێـــوە
چیتـــان پێدایـــە و خەمـــی چـــی ئەخـــۆن
ئیمڕۆکـــە (دارتـــان) بـــەری خـــۆی پێـــوە!!

وتــم راســت ئەكــەی قســەت تــەواوە

بــە زمانــی کــوردی (خۆر)یــش (هەتــاوە)

(ئێمـەش) بـە (مەردوم) خۆمان ئەناسین

بـەڵام وەك (دڕکیـن) دووریـن (لـەم نـاوە)

یەکێ (زۆردار) بێ و (دڵپیس) و (روو رەق)

(خوێـن مـژ) و (بەدخوو)کـەی ئەڵێن پیاوە؟

لەگـەڵ یــەك (خــوار و ناســاز و بەدیــن)

بۆیــە (سەربەســتی) و (ماڵـمان) فۆتــاوە

داوای (یەکیەتـــی) و (ئاشــتی) لێکــردم

بیکەیـن بـە (ئامانج) دەرچین لـەم (داوە)!!

کۆیە ١٩٥١/٦/٢٤

مێژوو

ئەمەی هەیانە بەسیانە کوردان
لەکۆنە چاکە
ئازا و دەست بڵاو لە ڕێی کوردستان
ئەم خاکە پاکە
چەند هەزار ساڵێك رابورد و نەما
مێژوو ئەیزانی
کە نەتەوەی کورد هەیبوو لەو دەما
تۆی شارستانی
لە کاتێ گێتی لەخەودا بوو
بێ ئاگا و خەبەر
کورد بوو لە دەریای زانستی دابوو
(لە عالەم بەدەر)
کە شارەزابوو لە زەریا و زەوی
هەم جەنگ و هونەر
بۆیە نەیتوانی هیچ پێشی کەوێ
(مەدەنی و تەتەر)
تەنیا چارچییە! دەستی زەمانە
گورزی خۆی وەشاند
کە بە کوردی کرد پەرتان پەرتانە
جەرگی مەی تەزاند
خەڵکی نەفام و دڕندە و بەدخوو
ماڵیان وێران بێ
خاکیان داگیرکرد، کردیانە سێ و دوو
نەك جێی شێران بێ
پیاویان فۆتاندن، ماڵیان سووتاندن
بێ بەزە و بێ دین
مناڵیان کوشتن، ژنیان خنکاندن
بێوە و دڵ خەمگین
هەرچی کە خراپ و پیس و ناخۆش بوو
بەوانیان کردن
بۆ ژێر خاك ئەوەی ژیر و لەجۆش بوو
ڕەوانیان کردن
بەڵام دلێر و قارەمانی کورد
زۆر بێ ترس و باك

گیان و سەرماڵیان پێشکەش کرد سووتا جەرگی دایك
لە ڕێی ئازادی و ژینی سەربەستی خۆیان کرد قوربان
خۆێنی گەشیان رژت بەخۆشی و مەستی بەشیری دەبان
لە مێرگی سەوزا رژا خوێنی سوور تێکەڵ بوو یەکجار
بەخاکی وەتەن بۆ ئامانجی دوور روا رەگی دار
شێوەکی دڵگیر بۆ چاو پەیدابوو لەو دەشت و دەرە
لاشەی هەزاران لە گۆڕێ مابوو کوشتەی خەنجەرە
یەکێك دەست بڕاو ئەوی تر بێ سەر دوور لە خزم و کەس
کە نابەکاری دوژمنی بەدفەڕ کوشتبووی بە هەوەس
نەترسان لەمە وازیان نەهێنا یەکجار مەردانە
دوژمنیان دەرکرد بە فڕەی خوێنا شێرە کوردانە!
زوبان و خۆین و رۆڵە و بەرد و دار هەم خاکی مەفتەن
بیروباوەڕ و مێژووی جەوهەردار وەك خاڵی گەردەن
لەدەست زۆردار و مەردومی دڵرەش ئەستاندیانەوە...
لاپەڕەی مێژوو پاك بە خوێنی گەش رازاندیانەوە...!

کۆیە ١٩٥١/٦/٣٠

سکاڵا

خەمگیــن و بێکــەس بــووم لــەم دونیایــە
بــێ دایــك بــووم بۆیــە باوکــم گۆڕایــە

کــە لەخــەو ئەبــم ســەر لەبەیانــی
چەنــد روو ئەبینــم هەمــووی ســەگانی

نــان و خۆراکــم پاشــماوەی خەڵکــە
بــۆ تەندروســتیم بــێ ســوود و کەلکــە

جــل و بەرگیشــم کــۆن و دڕایــە
لام وابــێ لەدەســت دەلال کڕایــە!

نوێــن و رایەخــم وەك جلۆکەیــە
دۆشــەگم کــرژ و نــاو بــێ لۆکەیــە!

گیرفانــم پاشــۆڵ کونــی پارەیــە
خۆشــترین (شــتم) بــەس جگارەیــە

کــە ورد ئەبمــەوە، هێنــد دەردەدارم
هەوڵــی دەرمانــی ئــەدەم ناچــارم

زۆر بــاش ئەگەرچــی ئەزانــم کــەوا
بەدەســت ناکــەوێ لەهیــچ لا دەوا

چونکــە هــەر دەرمــان لەبــۆ دەردێکــە
کەچــی بــەلای مــن هەمــووی دەردێکــە

چــاك ئەبێتــەوە نەخــۆش بــە پــارە
تەنیــا (دەردی مــن) زەبــری زۆردارە

نەســاخی خەڵکــی بــەدەن و زارە
بــەڵام (دەردی مــن) هــی ئیســتعمارە

ناخۆشــی خەڵکــی ئــەڕوا وەك هەڵمــە
(هی من) زۆر قورسە لە جەرگەی گەلمە
چییــە غەمــی دان پــارە و ماڵــداری
(دەردی مــن) جەفــا و جــەور و زۆرداری
ئــەوان حــەز ئەکــەن دونیــا هەروابــێ
منیــش ئەمەوێــت گــەلم ســەرکار بــێ

بــۆ خاییــن دوژمــن شــێوەی دۆشــەگە

لای من خوێنڕێژ و دەست پیس و سەگە

ئەنجا چۆن ئێمە هەموو یەك دەردین
تێکڕا گرفتار یەك ئاهی سەردین؟

(ئەوان) زۆر دەست و دوورن لە میللەت
(من) بارگەی گەلم. ئەژیم بە زیللەت
لەگەڵ (هەژاران) دەنگم بە تێنە
لەسەر رێگەی راست چاوم پڕ خوێنە!
(جووتیارە) بۆنان داسوکەی دەستم
(رەنجبەرە) بۆ ئیش ئاسوکەی هەستم
پێشڕەومە لە رێ (کارگەری دڵپاك)
نیشتمان بەهۆی (ئەم) ئەبێ رووناك
هاوبیرم زۆرە لەنێو قوتابی
تێ ئەکۆشین تا دوژمن کۆتابی
پەیمانمان داوە بە گەلی هەژار
کە رزگار کەین لە چنگی بەدکار
زنجیری دەست و کۆتی بپسێنین
(مافی خوراوی) تەواو بستێنین
دوژمنی و کلك و نۆکەرەکانی
(سزا) دەین بە پێی (بڕیارەکانی)!
میللەت بەختیار و مەفتەن سەربەست بێ
(ئاشتیخواز) ئەبین، ناحەز پێی پەست بێ
بەربەرەکانی (شەڕ) ئەکەین بێ تاو

تـا (سـوودی ئاشـتی) ئەخەینـە بەرچـاو

ئینجـا یـەك تنـۆك (دەردم) نامێنـێ
ژێردەسـتی و دیلـی مـەردوم نامێنـێ

خۆشـی و ئـازادی و ژینـی بەختیـار
پێـك دێـت بۆ چینـی (کارگـەر و جووتیار)!
ئاغـا و بـەگ زادە و میـران و زەنگیـن
گـەر خـۆ بـاش نەکـەن، ئەبـن دڵخەمگین
هـەم (خـاوەن مافـی) بـێ نـاو و هـەژار
هەقـی وەرئەگـرێ و ئەگاتـە سـەرکار!!!

کۆیە ٥/ی تەمووزی ١٩٥١

بۆ...؟

بـۆ چـی کـوردم خـۆش ئـەوێ مـن، خـۆ لـە خۆڕایـی نییـە
خـۆ لەبـەر باخـی جـوان و کەوسـەریی ئاویـی نییـە
یـا لەبـەر خاکـی بەکەلـك و دەشـت و شـینایی نییـە
هـەم لەبـەر شـێوەی قەشـەنگی جێگـە و کانـی نییـە
چونکـە هەرکـەس میللەتـی خـۆی خـۆش نـەوێ، جانی نییە.

***

کـوردە جـەوری لـێ کرابـێ، بۆیـە مـن خۆشـم ئـەوێ
کـوردە گـەر ژێردەسـت کرابـێ، بۆیـە مـن خۆشـم ئـەوێ
کـوردە ئەگـەر جەرگـی بـڕا بـێ، بۆیـە مـن خۆشـم ئـەوێ
کـوردە گـەر ماڵـی بـڕا بـێ، بۆیـە مـن خۆشـم ئـەوێ
کـوردە ئەگـەر خوێنـی ڕژابـێ، بۆیـە مـن خۆشـم ئـەوێ.

***

بۆیـە کـوردم خـۆش ئـەوێ مـن، چونکـە ئیمـڕۆ زینـدووە
تێگەییـوە کـێ لـە دونیـا سـەروەتی وی بـردووە
کـێ لـە ژینـی سـەربەخۆیی و ڕاسـتی بـێ بـەش کـردووە
جـا بـە جارێ گشـتی یەك دەسـت، خۆی بە ڕێـگا کەوتووە
گـەر لـە خەباتـا بفەوتێـش، زینـدووە و نەمـردووە.

***

بــۆ گەلــی کــوردی هــەژارم چاوەکــەم ئامانجمــە
یــەك زمــان بــێ خەڵکــی شــار و لادێ ییــو و کرمانجمــە
کوردســـتانم ســـەربەخۆ بـــێ، بێگومـــان قازانجمـــە
پـــاڵ بـــە پشـــتی ئاشـــتیخوازاندا نەفەوتـــی رانجمـــە
شـــان بەشـــانی میللەتانـــدا، بەیڕەقـــی، جـــا تانجمـــە!

٢٤/تموز ١٩٥١- چۆمی یەحیا بەگ

ئەی یار

من کوشتەی تۆمە ئەی یار   بۆ چارەم ناکەی؟
سووتاوم رووم تێناکەی   گفتوگۆم لەگەڵ ناکەی؟
ئەی یاری من ئەی یار   ئەی یاری من ئەی یار!
ئەی یار شێوەی من ئەتۆش   دڵ برینداری
بەند و زەبوون و بێهۆش   لەدەست زۆرداری
رووت و هەژار و نەخۆش   دڵ پڕ ئاگر و لەجۆش
ئەی یاری من ئەی یار   ئەی یاری من ئەی یار!
بێ هێز و سست و نەفام   باریك وەك نەمام
روو زەرد و چۆن ماهی تەمام   جوان و بەتام
چەند شیرین و نازداری   تۆش وێنەی من خەمباری
ئەی یاری من ئەی یار   ئەی یاری من ئەی یار!
ئێمە چۆن دڵخۆش ئەبین   تاکو شەڕ هەبێ!
چۆن بەسەربەستی ئەژین   ئاشتی گەر نەبێ!
شەڕ دەردێکی گرانە   پیشەی پوول پەرستانە
ئەی یاری من ئەی یار   ئەی یاری من ئەی یار!
جیهان چۆن بە بێ ئاشتی   خۆشی ئەبینێ؟؟
چۆن بەهۆی زەڕە و کاشتی   مەردوم ئەمێنێ؟؟

بۆمبــا و تــۆپ و فڕۆکــە   خـــــاك ئەکـــــاتە جلــــۆکە
ئــەی یــاری مــن ئــەی یــار   ئــەی یــاری مــن ئــەی یــار!
ئەوســا ئەبــێ تێکۆشــین   بـــــۆ ئـــــاشتی زەمیـــــن
شــەڕکەران بخەینــە شــین   بـــــۆی لێـــــدەین کەمیـــــن
ئەنجــا کارگــەر و جووتیــار   ئــازاد ئەژیــن و هۆشــیار!
ئــەی یــاری مــن ئــەی یــار   ئــەی یــاری مــن ئــەی یــار!

١٩٥١/٧/٢٨- چۆمی یەحیا بەگ

دێ

چۆم و بەراو و کانی و سەرچاوە
خاك بە گوڵزار و جەنگەل پۆشراوە

روبار و کێو و رەز و باخی دار
هەمووی وەك زنجیر لە یەك خراوە

تووتن و ماش و برنج و هەرزن
بامیە و تەماتە و کاڵەکی مەزن

لەم دەشتە خۆشە تێکڕا رواون
لە لەوەڕ دایە مەڕ و گاو بزن

لە شینایيدا دەستەی کیژ و کار
سەربەست و دڵخۆش پێکەنین لەزار

رەنگین و نازادار وا رائەبوێرن
تووتن ئاو ئەدەن یا ئەکەن بژار

پاش دەست بەربوونیان چۆپی ئەکێشن
چونکە لەدونیا بێ ئاگا و ئێشن!

پەچە ناناسن ئەمەیان باشە
لە کوڕ ناترسن هەرچەند لەوێشن!

لەسەر خەرمانا جووتیاری دڵپاك
لەگەڵ سەپانا ئەنوون لەسەر خاك

لە ژێر تیشکی خۆر خۆ ماندوو ئەکەن
بە ئارەقەی روو ژین ئەکەن رووناك!

بەڵام داخەکەم یەکجار مەغدوورن
لە ژینی روون و رووناکی دوورن

نەخوێندەوار و نەخۆش و هەژار
زامدار و دیل و بەد و زەبوورن!

ئاغەی دڵڕەق و توجاری زۆردار
خوێنیان فڕ ئەکەن چەشنی گورگی هار

هەر بەخۆڕایی کاریان پێ ئەکەن
زستان و هاوین، پاییز و بەهار!

ژن هەڵگرتن و خەرمان سووتاندن
یا لاو کوشتن و ماڵ پێ فۆتاندن

پیشەو کاریانە، بێ شەرم و نامووس
خوێنیان فڕ ئەکەن بەهەڵخەڵەتاندن

جا وەك پیاوی ژیر ئەمانە ئەبێ
پشتی یەك بگرن گەر هۆشیان هەبێ

بـــۆ لەناوچوونـــی ئیســـتعماری پیـــس باليفـی (وانــە) هیــچ ترسـیان نەبـێ!
ئەمــە داواکــەن کــە بێتــە ســەرکار نیشــتمانپەروەر نــەکا بریـنــدار
ئاشــتی بخـــوازێ چـــۆن گەلانـــی تـــر ئەوسـا هەمووەمـان ئەبیـن بەختیـار!!

چۆمی یەحیا بەگ ١٩٥١/٨/١

راستیی تاڵ

هەرکەسێ بۆخۆی نەکا ئیش، چاکە لەم چەرخە نەژی
عەیبە پیشەی نابەکارە دەست درێژی و خوێنمژی
بۆچی تۆ بێ شەرم و ڕووبی، دەست بەسەر من داگری
ئایە نازانی کە رەنجم کەلکی تۆ هیچ ناگری؟
بۆچی پێت خۆشە کە بێ ئیش خۆت بژی و ماندوو نەبی
میللەتیش بڕزێ لەکارا و هێشتا خاوەن دۆ نەبی؟
ئایە تۆ مێردی ئەوانەش وەك كەر و گاوانە لەلات
یانەخۆ وەك بەرد و دارن بۆ بناغەی ژێر قەڵات؟
چاك بزانە لەم زەمانە هەر کەسێك بۆ خۆی کەسە
رۆژی داد و یەکیەتی هات جەور و زۆرداری بەسە!
وا چرای پڕشنگی ئاشتی روونە خاك رووناك ئەكا
هێزی میللەت توند و تیژە، شەڕکەران خەمناك ئەکا
رۆژی رەش بۆ دوو بەرایی و ناتەبایی تێپەڕی
ئیمڕۆ بانگی یەکیەتی گەر نایەتە گوێت، تۆ کەڕی!
(سیخوڕی) کردن بە پارە، یاخود میلەت فرۆشی
گەر ئێستەش چاوت لەدوو بێن، دیارە تۆ زۆر بێهۆشی

کەس نییە ئیمڕۆ نەفام بێ، تا لەرێی هەق لابدا
گەر هەبێ، بێ، تا بەجارێ هێزی گەلمان بای بدا
چەکی دەستی شەڕ فرۆشان بچنە ریزی بەردودار
ئێمە لانادەین لەرێگا و ئەڕمێنین قەڵای زۆردار

چۆمی یەحیا بەگ ١٩٥١/٨/١٥

جەژنی قوربانە

رۆژی ئاهەنــگ و بــەزم و ســەیرانە
هەمیســان جەژنــە جەژنــی قوربانــە
بــۆ قــوورِ بەســەر و هــەژار و هەتیــو
شــێوەی قەلبــەزە لەبەرگــی رەزیــو
بــۆ زەنگینــەکان بــە چەنشــی بەهــار
ئەڕازێتــەوە گــوڵ و بــەرد و دار
پــڵاو کوشــین و بەرگــی شــاهانە
خانووشــیان رووناك چــۆن چراخانــە
دڵخــۆش و رووســوور، باخــەڵ پــڕ پــارە
ســەری ئەســوڕمێ، بەشــەر لــەم کارە
ئاسوودە و بێ خەم رۆژ ئەبەنە سەر
لــە دەردی هــەژار بــێ ئــاگا و خەبــەر
هــەر پێکەنیــن و خواردنــەوە و قومــار
لــە دیوەخانــە و نــادی یــا لــە مــار
منداڵیــان پۆشــتە ئەچنــە بــازاڕی
بــە دەعیــەو لەنجە ئــەڕۆن لە شــاری

هەر گاڵتە ئەکەن بە رووت و برسی
دڵیان نەبوون و کورتی و ناپرسی
لای ئەوان بەزمە گەردوونی بێخەم
چونکە بێ ئاگان لە زۆر و لەکەم
بە جلوبەرگی شێك لە چەرخ و فەلەك
ئەکەونە سەریەك وەك کوچك و کەڵەك
پوختەی وتارم دونیا بۆ وانە
بێ پاشەرۆژە چینی ئەوانە
کلکی دوژمن و خائینی گەلن
زۆر دەست و خوێنمژ پیس و تەمەلن
جا: چی هەژارە لە نێو کورێتان
گرمە گرمی دێ! وەك هەوری نیسان
هەمووی پەشۆکاو بێ پوول و پارە
هەریەك لەمانە لەخۆی بێزارە
مناڵیان رووتن، ناو زگیان بۆشە
بۆیە دەردی وان سەخت و ناخۆشە
کە هەست رائەگرن لە دەر و جیران
پڵاو بۆن ئەکەن لەماڵە میران
ئەکەونە گریان، دایە برسیمە
ئاخۆ باوکە گیان: من بەشەر نیمە؟
باوك پێی ئەڵێ: کزەی جەرگانم
ئایا کە من خۆم سەی بەر دەرگانم!
هەژار و رووت و برسی و ماڵ وێران
بێ نەرخ و گوم بوو لەگەڵ فەقیران

پێویستە ئەتۆش وەك من بمری
ناوونیشان و نەرخی من بگری؟
تۆ رۆڵەی گەلتی پێوەی بنازە
(حقوق انسان) بۆ تۆ (مجازە)
ئیمڕۆکە رووت و برسی و پارەی
ئارامت هەبێ، ئێستێ لەم بارەی
بۆ تۆ پاشەرۆژ وەك رۆژ رووناکە
خراپە مەگرە، و خوو بدە چاکە
بە هەژاری خۆت دڵخۆش و مەست بە
بۆ سوودی گەلت رەنجبەر و خەست بە
مێژوو ئەسووڕێ دونیا وانابێ
(جوجکە تا ئەمرێ لە کۆریت نابێ).

١٩٥٢-١٩٥١

جووتیارم

هێنده شێواوم، نرخی من ئەبێ چی بێ لە جیهان
بەچیم ئەژمێرن، ئایا درندەم یانەخۆ ئینسان؟
بەناو جوتیارم، تەنیا بەراستی بێ جووت و گامە
بێ ئاو و زەوی بێ داس و گاسن، هەم بۆ تۆو بێ دان
خۆم و منالم رووت و بێ بەرگن، جانگی دراوە
پۆشینی لەشمان لە جەژن و لە شین هاوین و زوستان
لەگەرم و ساردی بێ پارێزەرین لە ژووری کۆریت
ئەژین رۆژ و شەو ئەخۆین و ئەنووین بێ دەرگە و بێ بان
گەلێ جار وایە بێ لە رەمەزان بە رۆژ و ئەبین
چونکە نامان بێ لەخواردەمەنی نە چێشت و نە نان
چەند چاو بگێڕین، سەرو بن کەین ماڵ هیچ نایەتە ڕوو
منالی ساوام ناچار ئەبن جا بگرین لەبرسان!
رۆژێ ژەمێ (چا) لەبەر نەبوونی، نامان بێ بەڵام
ئەستوورك و دۆشاو ئەمەش زۆر کەمە ئەکەینە زگمان.
لە خوێندەواری و زانین بێ بەشین، لەشارستانی
دوور و جێماوین، بووینە پاشەنگی کاروانی گەلان

لە ژینێکـی تـاڵ خۆزگـە بـە مـردن وا مەلـە ئەکەیـن
بـەڵام دەرناچیـن لەتـاڵاوی گـوم لـە ژێـر پێـی ئاغـان
بـە درێژایـی سـاڵ تێـر نابیـن لەخـەو بـە چەشـنی ئالـەت
لەسـەر رووی زەوی، ئەکەوینە گەڕ، بێ پشوو وەسـتان
دژی ئـــارەزوو، یـــا بـــە زۆرداری، چـــۆن بەکرێگیـــراو
بـۆ سـوودی ئاغـا و زیانـی خۆمـان، ئەدەیـن رەنجی شـان
خەرمـان سـووتان و رێگـری ئەکەیـن، زۆرکـەس ئەکوژیـن
لەشـەوە زەنـگا بـۆ دزی ئەچیـن، بۆچـی؟ لـە ترسـان
بەڕاسـتی ئێمە (دیلی زەوی)نە، دوور لەسـەر بەسـتی
بـە سـەختی ئەژیـن زنجیـر لەپێدا لە ژێر دەسـتی وان
چەشـنی کـەر و گا: هێنـدە بـە سـووکی، سـەیرمان ئەکـەن
وامـان تـێ ئەگـەن بـێ دەسـەڵات و بێ هێـزو نەزان!
وردە کرمـی خـاك، یامێشـوولەی چـەم، لەمەش بەڵاتر
باوەڕیـان وایـە: بـۆ هـەژار نابـێ (ئـازادی و ژیـان)!
ئێمـەش بـە هـوێ وان گەورە و بچووکمان زەرد ونەخۆشـین
هـەژار و بێهێـز، نەفـام و بێڕێـز، ماویـن لـە جیهـان
ئارەقـەی روومـان، تینـی بازوومـان، هـەم خوێنـی جگـەر
ئەچۆڕێتـــەوە و بەلاشـــی ئەبـــەن، چینـــی زۆرداران.
هەوڵ و تەقەلا و رەنج و تێکۆشان بێ کەلك و پۆیە
لـە بـەری خۆمـان بێ بەشـمان ئەکـەن توخمی خـۆ خۆران
لـەم رۆژە گەشـەی روو لەبەرزییـە بـۆ بەختـی هـەژار
ئەتۆقـن بۆیـە چـاو هەڵناهێنـن لـە تاریکـی دان
تیشـکی ئـەم رۆژەی دەرئەخا نەرخـی جووتیـار بـۆ مێـژوو
هـەق ئەدرەوشـێنێ، ئەڕمێنـی قـەڵای شـەڕ لە ژێـر پێمان.

کۆڵەگەی ژینە جووتیار لە زەمین، پێی ئاگادارین
«بەرەنجی ئێمە دونیا ئەسووڕێ»! راستە بێگومان
تەنیا پێویستە دەستی یەك بگرین لە رێی رزگاری
شان بەشانی یەك، هەر بۆ پێشەوە ... بڕۆین وەك شێران
وەك چینی میللی راپەڕین لە خەو، تاگەل بێ ئازاد
«بمری داگیرکەر، شەڕ کەری بەدفەڕ، بژی کوردستان»
«نەمبینی لە بن جەفاو زۆرداری، جەور و خوێن مژین»
یا بەند و دیلی و دزی و کوشتن و سووتانی خەرمان
جا رۆژی مە بێ، بگەینە سەرکار، کارگەرمان لە پێش
تا ئادەمیزاد لەخۆشی ئاشتی بکەوتە سەیران!

چۆمی یەحیا بەگ
١٩٥٢/٧/٢٣-٢١

کیژێکی هەژار

لــە رۆژێــکا وەکــو لافــاو و تۆفــان
وا ئەهاتــە خــوار تــەرزە و بەفر وباران
وڵات گشتی بە چەشنی رۆژی جەنگ بوو
لەبەر شەوقی بروسکە و گرمەی هەوران
هەتــا ئەژنــۆی لەقوڕدابــوو، داخەکــەم
لەپێــی ئەتــکا (شــل و چلپــاوی داران).
***
بە پێ خاوسی و سەری قۆت و لەشی رووت
کەوتــە بەرچاوم بــە رەنگی بــەرد و بووت
لــە شێوەی گوڵە زەرد، چۆن مانگی چواردە
بەدیمــەن داری رەقن لــە نەبوونی قــووت
شــایانی گریــە بــوو، بەدەنــی پاکــی
هــەم بــە سۆز و دڵگــر رێکــی دەم و لــووت
***
چوومە لای، لێم پرسی... لە پیشەو کاری
لــە گــوڕ دەرپــەڕی فرمێسکی هــەژاری

گوتـی: کوێـره، دایکـم باوکـم کـوژراوه
(مـن) بوومـه بـەداوی ژینـی خەمبـاری!
لـە کۆمـەڵ بـێ کەسـم بـۆ یاریـدەدان
لەخەونیـش نەمدیـوە جەمێکـی تێرنـان
خـووی گـەلم گـۆڕاوه، چەنـد چاوەڕوان بم
خۆڕایـە، مـردووە (زەمیـری ئینسـان)!
چـۆن داوای یارمەتـی لـەم کەسانە کـەم
کـە ئەمـرن بـۆ خوێنـی مـەردووم لـە تێنـان؟
***
هەرکەسێ لـەم چەرخـە بـێ دەسـەڵات بێ
یـا کوشـتەی دەربەدەربوونی وڵات بێ
یـا هـەژار، یا نەفـام، بێ پشـتیوان بێ
یانەخـۆ بـۆ (گـەوران) پووچی خـەڵات بێ
تەماعـی تـێ ئەکـەن، بـۆ هەمـوو دەسـتێك
پێویسـتە بـە وێنـەی (گۆشـتی مـاڵات بـێ)!
***
حوکمـەت و قانوونـی بێ کەڵکن وەك مین
بۆهـەژار لەبـاوون: گۆچانـی زەنگیـن

هەرسێکیان پێکـەوە چەشنی گورگـی هار
بـە گیـرەی ئاسنین ... یا نـووزەی ڕەنگین!
پیـس تێـمان بەربوونـە، چـۆن بەرخـی دونـگ تـەڕ
چەورمـــان لـــێ ئەگـــرن. ئێمـــەش بێدەنگیـــن!

***

گەر داوای (هەق) بکەیـن دین ئەکەوتە کار

بـە ترسـی گاوربـوون زوبان ئەکـەن بار

کـە (ئایین) بێ سـوود بـوو لەچاوی زۆردار

(قانونـی مصالـح) ئـەگرێ هەمـوو زار

ئەنجـا کاربەدەسـتان بەهێـزی جانـدار

لــە ژووری بەندیــدا دار ئەخەنــە کار

***

بەنـاوی (کۆمیۆنیسـت) ئازارمان ئەدەن

چۆن پشـکۆی ناو ئـاوی بەسـەردێ بەدەن

لێـدان و (تعـرض)، نینـۆك دەرهێنـان

(پـێ لێنـان) یانەخۆ: پەتـك لـە گـەردن

لـە تـاوی ئێـش و ژان وامـان بەسـەر دێ

بـەدۆزەخ تـێ ئەگـەی (بەهەشـتی عـەدەن)

***

ئینجـا گـەر ئەتـەوێ کولەکـەی برینم

لەبـارەی دڵتەنگـی، پرسـە لـە ژینـم

بـا بڕۆیـن بـۆ ماڵـم، خۆراکـمان تامکـە

بڕوانــە لانــەم و چــاو دە نوینــم

بمبەخشــە لەســاردی و لــە کێــچ و ئەســپێ

لــە رووتــی و ناپاکــی و ناڵــە و گرینــم!

***

تەنـگ مەبـە لە بۆنـی نەخۆشی دایکم

یـا لیرخـەی وەرەمـی نـاو سـیپەلاکم

ببـــورە لـــە ڕۆڕۆی مناڵـــی برســـی
لـە قرچـەی ددانـی خوشـكی خەمناكـم
لـەم ژینـەم، مەپرسـە، كـە چۆن بـەر ئەگـرم
بـــە دوارۆژ ئەنـــازم: بۆیـــە بـــێ باكـــم!؟

بایزبەگ ١٢/ ئەیلول ١٩٥٢

بایزبـەگ: هاوینەهـەواری خانـەدادی مامۆسـتا ئاسـنگەر بـوو لـە چـل و پەنجاكانـی سـەدەی رابـردوو. هاوینـان بـۆ چەنـد مانگێـك لـەم شـوێنە بەسـەرمان دەبـرد. بایزبـەگ كەوتۆتـە نێـوان چیـای سوسـێ و چیـای سـەفین لـە رۆژهەڵاتـی شـاری هەولێـر.

هەولێر

بە بۆنەی دووبارە ڕێگەدانی ڕۆژنامەی (هەولێر)ەوە دانرا، لە دەوری گۆڕبەگۆڕا، کەچی هەمیسان ڕێگەی گیراوە و یەك دانەی لێ دەرنەچوو

لـە شـەوەزەنگی تاریـك و پـڕ خـەم
بڵێسـەی (هەولێـر) هاتـەوە بەرهـەم
دەمـێ بـوو ون بـوو چـرای زانسـتی
بۆیـە خنکابوویـن لـە ژینـی پەسـتی
تروسکەی هیـوای ئاسـۆی ڕوونی بیر
بەدەستی ناکـەس، لـە زانـا و لـە ژێـر
تاکـەی بلـەرزێ؟ بۆچـی بـێ هێـز بـێ
بـۆ دەسکەوتی ڕەنج نـزم و بێ ڕێز بێ
هەتـا کام سنوور گەردوونـی چەپگەڕ
هەڵئەکروزێنـێ دەروون و جگـەر
لـەڕاددە بـەدەر پەنجـەی نەفامـی
لـە نـۆژەن ئـەدا بریـن و زامـی
لادێ ڕۆشـەنبیر، کـەی ڕەوای هەقـە
کـەی (خامە) دۆستی خەوی بەرشەقە؟

نەشیاوە باخی بێ گوڵ ڕەنگین بێ
یا دڵی قرچۆك تێر و زەنگین بێ!
چۆن گەلی زیندوو بێ نامەو گۆڤار
ئارامی ئەبێ و ئەچێتە سەرکار؟
کاروان لەرێگا پێشەنگی هەیە
(رۆژنامەی هەولێر) ڕێ زەنگی مەیە!
سەردەمێ کز و بێ دەنگ و ئاواز
لە جەرگەی شەودا کلۆڵ و بێناز
لەدووری قۆناخ، لەژێر باری ژەنگ
رووی کردە مردن: نە دەنگ بوو نە ڕەنگ!
کاسەی جوامێر و کۆمەڵی زانا
تاسا، دڵ تەزی لە کوڵی ژانا
دەستەی خوێندەوار بە واقی وڕی
چاپوك، مەردانە چوو تێی ڕاخوڕی
لە خەوی شەرم و ترسی ڕاپەڕاند
هۆی دەرنەچوونی لە جەنگدا بەزاند
رێگەی رووناك کرد، هێنایەوە گەڕ
زاڵی کرد بەسەر دوژمنی بەدفەڕ.
رۆژهەڵات بەهۆی (هەولێر)ی هەولێر
دەك پیرۆزت بێ: ئەی کوردی دلێر
وا ئەستێرەی گەش لە ئاسمانی شین
ئەدرەوشێتەوە بەسەر ڕووی زەمین
هیوامان وایە ئەمجارە تاسەر
(هەولێر)ی نەمر بۆ گەل بێتە بەر

کـەس نەرەنجێنـی، کـۆڵ نـەدەی نەکەی،
نەکـەی بوەسـتی، بـاڵ نەخـەی نەکەی.
هـەردەم ئارەزووی رەوت و بەرزیی کەی
لــە تێکۆشــانا دڵ لــەرزی نەکــەی!
خـۆت رۆژی کەلـی ئاسـۆی کوردانـی
گوڵاڵــەی ســووری باخــی مەردانــی
هــاواری گەرمــی دڵ بــە ئاواتــی
نــزاری مانــدووی رێگــەی خەباتــی
پاکیـت، سـامناکیت، دوشـمنت کـۆرە
راسـتیت، بێ تاکیت، رۆشـناییت زۆرە!
بەخێربێیتــەوە بەنیــازی دڵان
نرکــەی شــێرت بــێ و رازی بولبــولان!

وەرە لام بژی

لە وێژەی رۆژئاواوە | وەرگێڕانی: مەجید ئاسنگەر
نووسینی: Cristopher Marlowe (کریستۆفەر مارلۆ)
بەشێکی لە لایەن باکوورییەوە بە گۆرانی تۆمار کراوە

وەرەلام بـــژی، خۆشەویســـتم بـــە
جـــا شـــادیی بـــۆ دڵ جێبەجـــێ دەکەیـــن
گـــرد و شـــیو و دۆڵ و بـــەراوو و زەمەنـــد
کێـــوە بـــەرزەکان: ملیـــان کـــەچ دەکەیـــن
لەســـەر شـــاخەکان لـــەوێ دەنیشـــین
لەپـــاوان بینیـــن لـــە نێـــو مـــەڕ شـــوان
لـــە رۆخ روبـــار و مێرگـــی ســـەوز و شـــین
***
مـــەل ئەچریکێنـــی بـــۆ ســـوولی ئـــاوان
لەوێـــت بـــۆ دەکـــەم: جێـــگا لەگوڵـــزار
لـــە بـــۆت دەپێچـــم هـــەزار چەپکـــی گـــوڵ
بەرپیـــل و ســـەرپۆش لـــە گوڵـــی بۆنـــدار

نەخشاو بەپەلکی رەیحانە و سونبول!
کراسێ سەرتاپەی لە نەرمە خوریی
ئەیبڕمەوە بۆت لەکاوڕە مەڕی

***

هەیاسەت پووش و خونچەی لاولاو بێ
گرێ گەوهەر و کون کەهرەمان بێ
بۆ ئەم شادییە: تۆ دڵنەرم بە
وەرە لام بژی: بە دڵبەرم بە!
قاپی زیوینی خواردەمەنیی تۆ
هەر خوا دەیزانێ چەند بە نرخ ئەبن
رازاوە لەسەر مێزێکی عاج بۆ

***

من و تۆ گشت رۆژ ئامادە ئەبین
گەنجانی لادێ ئەکەونە چۆپی
تا تۆ، بەیانی ئادار، دڵخۆش بی
بۆ ئەم شادییە، سا دڵنەرم بە
وەرە لام بژی و بە دلبەرم بە!!

بەغداد: دارالمعلمین العالیه- الثانی لغات ١٩٥٣

گۆرانیی ئاه ناجان...

نووسینی: سۆمەرسێت مۆم

وەرگێڕانی لە ئینگلیزییەوە مەجید ئاسنگەر

کیــژێ وەســتاوە لــە گردێکــی دوور
ئەزانــم کێیــە، یــا دەیناســم؟ نــا
ئەچم ئەخوازم رووی وا گـەش و سوور
چــی ئەبــێ وەرام؟ یــا بەڵــێ. یــا، نــا

ئـاه ناجان، ناجان، ناجان، نـا. ناجان، نـا.

باوکــم لەئــووۆردو نیشــان بــەرز بــوو
ســی رۆژ لەمەوبــەر، روویکــردە دەریــا
بەســۆز ماچێکــی لێکــردم. کەچــوو
فەرمــووی: لــە وەرام هــەردەم بێــژە: نــا

ئـاه ناجان، ناجان، ناجان، نـا. ناجان، نـا.

گیانــە، وا جوانیــی ئەدرەوشــێ لــە رووت
لەبــت وەك خونچــەی گوڵــی بەهــارە
بــا لــە دڵداریــی ئێمــە بیــن بــە جــووت
گیانــە، بــا، یــا نــا، کامیــت لــە زارە!؟

ئـاه ناجان، ناجان، ناجان، نـا. ناجان، نـا.

گیانــە ســەرتاپات بــۆ دەکــەم لــە زەر
سەروســامانم بــۆ تــۆ بــێ هەمــوو
بەرگــی زیوینیــت پــێ دەکەمــە بــەر
گیانـە، ئەوسا تـۆ بەمـن ئەکـەی شوو؟
ئـاه ناجـان، ناجـان، ناجـان، نـا. ناجـان، نـا.
گیانــە، کــەوا تــۆ دڵ وێنــەی بــەردی
لــە مــن بێزاریــی و قێــزم لــێ ئەکــەی
گــەر نەبمــە یــارت، ســا، تــا بەمــەردی
بــڕۆم، ئەتوانــی قەدەغــەم نەکــەی!
ئـاه ناجـان، ناجـان، ناجـان، نـا. ناجـان، نـا.
کەوابــوو لای تــۆ ئەمێنــم تاســەر
کــەی زانیــم هەســتم پــێ ئەکــەی
جـارێ بڕیـارم داوە هـەر تـۆم بـێ دولبـەر،
حــەز ئەکــەی تێکــڕا بیگــۆڕم، یــارێ؟
ئـاه ناجـان، ناجـان، ناجـان، نـا. ناجـان، نـا.
وا سروەی شــەماڵ دەهێنــێ ئــاواز
نایـەی بمخـوازی تـا بژیـن بـە جـووت؟
یــا نیــازت وایــە گیانەکــەم، بــە نــاز
تەنیـا و بـێ دلەبـەر تـۆ بـژی بۆخـۆت؟
ئـاه ناجـان، ناجـان، ناجـان، نـا. ناجـان، نـا.

بەغدا ١٩٥٤/١٢/١٦

سکاڵای دڵ

سـەرزەمین سـەیری بەهـارە، بەرگـی سـەوزی کـردە بـەر
وا لـە جەژنـی شـادی مەسـتە: دار و بـەردی دەشـت و دەر
مەرگــی ســەختیی و ڕەشــەرۆژی بەفروبارانــە: وەرە
هەڵمــژە عەتــری گوڵاڵــە و بیخــە ســەر پۆشـینی زەر!

***

یـادی دڵداریـت لەبیـر بـێ وەك نەمـام بۆت شین بوو پار
گیانــی شــیرینت لەدڵمــی گوڵشــەنی فەسـڵی بەهــار
پنجـی هەڵدابـوو کـە ئێسـتە باخـی وشـك و بـێ هـەوای
بــۆ وەرەم خاکــی بەتۆیــە و بــێ ئومێــدە و دەردەدار!!

****

ڕووی سروشـت سـەیرە بەهـارە و لـە چلـەی زسـتانە دڵ
تــۆ لــە ســەیران و زەماوەنــد، مــن کــەوا وێرانــە دڵ
بەرگـی ڕەش دەرمانـی دەردی ژینـی بـێ نەرخـە، ئەگـەر
دامــدڕی دیتــت لــە مــردن دایــە - وا بیزانــە دڵ -

بغداد – دارالمعلمین العالیه - الثالث - لغات
١٩٥٤/٤/٢٠

بەهار

«بەهـــار» هەڵســـە تێكۆشـــە
خـــۆت بـــۆ گەلـــت بفرۆشـــە
گـــڕی ئاشـــتی لـــە جۆشـــە
تەنیـــا میللـــەت پەرۆشـــە
«نەخۆشـــی نـــان لەكۆشـــە!»

***

ئەتـــۆ خوشـــك و مـــن بـــرا
لـــەم رێگـــە بوویـــن بـــە چـــرا
شـــەڕكەر دەهۆڵـــی دڕا،
ژینـــی ژێردەســـتی بۆشـــە
ســـووتان لـــە خەبـــات خۆشـــە!

***

ئاشـــتی هاوینـــە و بەهـــار
شـــەڕ زســـتانە و گورگـــی هـــار
جیهـــان ئـــەدا بـــە قەهـــار
گـــەل بـــە كرمـــی نەخۆشـــە
بـــۆ ئاســـایش سەرخۆشـــە

***

ئاشـــتی داری بـــە بـــەرە
رێـــی ئـــازادی بەشـــەرە
رونـــاك و بـــێ خەتـــەرە،
مێرگـــی گوڵـــی بۆنخۆشـــە
بـــۆ هەمووانـــە و بـــۆ تۆشـــە!

***

بۆمبـــای ئەتـــۆم ئایدرۆژیـــن
کـــە ئەپرژێـــن بـــێ پەرژیـــن
ئەبنـــە قانـــدری ســـەرژین
ســـا بـــۆ (مەنعـــی) تێکۆشـــە
(شـــیلەی ئاشـــتی) بنۆشـــە!

چۆمی یەحیا بەگ
١٩٥٤/٨/٢٦

حەیفە بۆ مردوم

حەیفە بـۆ مـەردوم دڵ پڕ لـە کیـن بـێ
خۆشـکەری گـڕی شـەڕی زەمیـن بـێ
زۆردار و خوێنرێـژ، چـاو برسـی و چلێـس
دۆسـتی شـەڕخواز و چەکـی لەعیـن بـێ
گۆچانـی دەسـتی دوژمنـی میللـەت
لـە رووی ئـازادی و ئاشـتی پەرژیـن بـێ
کـۆت و زنجیـری خەڵکـی بـێ تـاوان
کرمـی نـاو جەرگـی هـۆزی شـیرین بـێ
بەپێچەوانـەی ویسـت و رای گـەلان
هـۆی ناتەبایـی و تـرس و لەرزیـن بـێ
حـەزکا بـە ناڵـە و رۆڕۆ و لەخـۆدان
حـەزکا نەتـەوەی هـەردەم لەشـین بـێ
حـەزکا چینـی خـۆی باوێتـە شـادی و
زۆربـەی جەمـاوەر شـڕ و خەمگیـن بـێ
تیـژکا بـۆ مـردن تیخـی ژەهـراوی
هاوڕێـی فۆتـان و دوشـمنی ژیـن بـێ

بـۆ جەنـگ تێكۆشـێ، جەنگـی ئەتومیـد
نەبـادا گوڵـی ئاشـتی رەنگیـن بـێ
هەوڵـدا وڵات هـەرزان بفرۆشـێ
نـەوەكا (ئاغـا)ی تووشـی كەمیـن بـێ
بـێ دایـك و بابـكا كۆرپـەی نـاو لانـەك
تـا نەشـێ هۆشـی لـە پێكەنیـن بـێ
بـۆ ئـاو بـۆ زەوی بـۆ جوانـی سروشـت
بێتـە ناحـەز و دەردی پـڕ تیـن بـێ
یـا بـۆ كـەژ وكێـو، مەلـی خـۆش ئـاواز
شێوەی (مەرگـەوەڕ) بۆ (مـەم و زین) بێ
بەگـژی مەكتـەب و خوێندنـدا بچـێ
نـەك گـەل خاوەنـی عیلـم و زانیـن بـێ
نیـاز بخـوازێ لـە جەهـلا هـەژار
بـڕزێ و گرفتـار تـۆی نەفامیـن بـێ
بـێ خـۆراك و خـەو، لـە داوی بێـگار
دەرنەچێ و كۆیلـەی ئاغـەی بێ دیـن بێ
رووت و نەخـۆش و بـێ هێـز ولاواز
هـەردەم قـەرزاری دەرمـان كڕیـن بـێ
بـۆ ژینـی بـێ سـوود لـە رژێمـی رەشـدا
دووچـاری دزی و كوشـت و بڕیـن بـێ
لاوانـی خولیـای دوارۆژن بەشـیان
جەوانەرگیـی و لەخوێـن گەوزیـن بـێ
كیـژان پیشـەیان: بـۆ بـاوك و بـرا
قـژ ڕنینـەوە و یاخەدڕیـن بـێ

یـا، بـە دەسـگیرن لـە جێـی زەماوەنـد
بـۆ مەرگـی ئازیـز لـە رەشپۆشـین بـێ
کزبوونـی گڵپـەی جەرگـی بـرژاوی
بە فرمێسك و خوێن، نووکە و گرین بێ!!
دەسـتەی خوێنـدەوار لـە ژیـرو زانـا
یـا بـۆ گـەل هەرچـی لـە نەبەردیـن بـێ
لـە کونجـی زینـدان ئـازار بچێژێـت
دەرچوونـی مەگـەر لـە خـەو فڕیـن بـێ!
سـا، یەکێکـی وا بـەر لـە گشـت کەسـێ
ئەبـێ زەڕینـی وەك سـەگوەڕین بـێ
هیـوای گڵاوی نـاو جەرگـی رەشـی
بخنکـێ و خۆیشـی هـەر لـە بەزیـن بـێ
نابـێ ئاواتـی پیسـی بێتـە دی
بـا هـەر داخـدار و لـە دڵهەژیـن بـێ
رێگـەی شـەڕ نـەدرێ ئاشـتی سـەرتاپا
گـەورەی سـەربەرزی خاکـی بەریـن بـێ
داد و سەربەسـتی، یەکێتـی و زانسـت
بـۆ سوودی مـرۆڤ چەشـنی سـەرین بـێ
شـەڕخواز و خوێنمـژ سـەربڕین تاکـو
لاشـەی تۆپیویـان لـە هەڵپەڕیـن بـێ
رۆژی ئـازادی و ئاشـتی لـە جیهـان
گـەش بـێ و نێـرەری تیشکی زێڕیـن بێ!؟

بایزبەگ ١١ی ئەیلوول ١٩٥٤

خۆزیا

خۆزیـا ئەمجـارەش بووکـی رازاوە
بۆمیـان ئەنایـە کۆچـی کـەژاوە
ئاواتـە کۆنـەی دڵ ئەهاتـە دی
دەرئەچوو لـە ژین ریشـەی ئـاژاوە!
***
یەکـێ لـە مـردن کـە چـاری نەبـێ
تەمـەن و ژینـی ئێجـگاری نەبـێ
جێی داخ و شـەرمە سەرتاپای هەوڵی
بــۆ نیشــتمان و رزگاری نەبــێ!
***
باڵاکـەت بەرزە و پەنجەت نەرموشل
زولف و ئەگریجەت پەخشاوی سەرمل
خەریکە سینەت خڕکا خۆخ و سێو
دووچـاوت وەختـە لێـم برفێنـێ دڵ
***
ئەوچـاوە کوێـر بـێ تۆی پـێ نەبینم
لاڵ بـێ گـەر زوبان تۆی پـێ نەدوێنم

نـازی پڕ سۆزت نەبینێ گـوێ کەڕ بێ

بـۆ (تـۆ) نەبێ (مـن) بۆچیمـە ژینم؟

***

تینــووی نــاز و خەنــدەی لێــوم

برســی گۆنــای شــەکرە ســێوم

یــار لــە دووری چــاوی گەشــت

وەك دێوانــەی دەشـت و کێـوم!

١٩٥٤

ئاوات

کچ:

شــوانی دڵڕەقــی لــە مێگــەل ژیــاو
چـۆن کێـوی ڕەوەز، یـا ئاسـکی کۆسـار
بـاڵ مەگرە لـە شاخ، بە هەست و بە چاو
بمبینــە شــۆخم، شــەنگم لــە نــزار!

شوان:

ڕێواسـەی سـەوز و تـەڕەی قـەدی کێـو
دەم خونچـەی، چاوبـاز، قژکاڵـی ڕوو سوور
لـە ژینـما وەك تـۆ هەرگیـز نەمـدی لێـو
ناسـك و وا پـڕ بـێ. یـا گـەردن بلـور!

کچ:

وا شــەماڵ و گــوڵ تێکــەڵ بــوون بەنــاز
خــەم هەڵئەڕێــژێ مەلــی خــۆش ئــاواز
ئێمـەش دەس لەمـل، بـادەم کەین لەدەم
بگەیـن بـە (ئـاوات) ... نەك زامـی وەرەم!

شوان:

خــەو ئەبینــم، یــا چیــە؟

کچ:

نەخێـــر. خۆشـــی راســـتییە!

شوان:

پـــەری، چ شـــتی وا نییـــە!

کچ:

یـــا گـــڕی دڵدارییـــە!

شوان:

کەواتـــە، وەرە تیمارکـــە زامـــم

کچ:

لـــە ژینـــا هـــەر تـــۆی گیانـــە مەرامـــم

شوان:

هەڵســـە بچینـــە ســـەر مێـــرگ و کانـــی
نەختـــێ بنوشـــین تامـــی دڵـــداری
شـــێوەی ئـــەم لانـــە و جوانیـــی گوڵـــزاری
کەلەگـــەڵ تـــۆ بـــم، لەجیهـــان کوانـــی؟

کچ:

شـــوانی مێگـــەل و دڵـــەی بـــێ وچـــان
خۆزیـــا لـــە دەســـتتا ئەبـــووم بـــە گۆچـــان!
تـــۆ لـــە بەیانـــی کـــۆچ ئەکـــەی تـــا شـــەو
منیـــش ئەبرژێـــم بـــە هیـــوات بـــێ خـــەو!

شوان:

منیـــش ئەخـــوازم: بیـــری بەرزیـــت بـــم
لـــە ژیـــن تـــا مەرگـــم گوڵـــی ســـەرزیت بـــم
لەشـــوانی دەچـــم، شـــاد بـــم بـــە بـــاڵات

تالەسـەر تەختـی دڵ هەڵکـەم ئـاڵات
کچ و شوان: (دەم لە دەم و دەست لە دەست)
ئێمـە بـە جووتـە ئـاوا دەس لـە دەسـت
بەختیـار و بێخـەم. دڵ لەگـەڵ دڵمەست:
لەخۆشـیان زەمیـن ئەڕازێتـەوە
بولبـول لەبـەر گـوڵ ئەپاڕێتـەوە
بـەرخ و کاریلـە وا جەژنەیانـە
بەراسـتی ئەوجـا کاتـی ژیانـە

بەغداد ١٧ی ئوکتەبەر ١٩٥٤

جەژن

مــژدە لەگەلــی یــاران: وا جەژنەیــان هاتــەوە
دەرگای کەسـەر دائەخـا، رێـی شـادی ئەکاتـەوە
بەهۆی بـەزم و ئاهەنگی زەمیـن دەنگ ئەداتەوە
مــژدە لەگەلــی یــاران: وا جەژنەیــان هاتــەوە!
جـەژن بـۆ ژیـن بووکێکـە لـە تاریکـی دێتـەدەر
تاجـی خەمبـەری لەسـەر، بەرگـی دڵـداری لەبـەر،
بەنـاز روو لـە هـەر لاکا، زەمیـن دەنـگ ئەداتـەوە
مــژدە لەگەڵــی یــاران: وا جەژنەیــان هاتــەوە!
وڵات ئەڕازێتـەوە، تێکـەڵ ئەبـێ سـەوز و سـوور
چێشت لێنان و بەرگی نوو، گۆرانی وساز و سەنتوور
لەگرمەی شایی و سـەیران، زەمیـن دەنگ ئەداتەوە
پرسیم بۆ گەردوون گۆڕا؟ وتیان: جەژنە، هاتەوە!
سـاڵی چـوو لـە دڵتەنگـی، یەکـی تـازە دێتـەکار
ئەویان رەش و زستان بوو، ئەمەیان بێتە بەهار
لـە رووی زەمیـن ئاواتـی گەلـە دەنـگ ئەداتـەوە
مــژدە بــۆ ئومێــدەوار: وا جەژنەیــان هاتــەوە!

پەل کەن داری ناکۆکی. وا شین بوو کامەرانی
فرمێسکی گریان بسڕن بە ئاواز و گۆرانی
بخوازن بە سۆزی دڵ زەمین دەنگ ئەداتەوە
بڵێن خۆزگە بەخۆمان وا جەژنەمان هاتەوە!

بەغداد، دار المعلمین، الرابع - لغات، ١٢/١٨/ ١٩٥٤

نائومێدی

منی هەژار
لە شاخێکا ... مەلێکم بوو
مەلی ئاواز
شیرین و ساز،
باڵ و دەنووك: جوان و رەنگین
وەك بووك بەناز،
گران و سەنگین،
پاك و زەنگین،
کز و غەمگین.. دڵێکم بوو!

منی بێزار
لە باخێکا گوڵێکم بوو
گوڵی هیوا «سوور گوڵاڵە»
نەك (شەبەندە)
دولبەرێکی «لێوبەخەندە»
شۆخ و شیرین
کۆڵمە بەفرین

باڵا بەرز و ناسك و نازدار
شەكەر گوفتار
بەلەنجەر و لار
چاو پیاڵە!
ئەبرۆ كەوان
لە ڕاست موژەو زولفی ڕەشی
چاوی گەشی
پڕ ئاتەشی، زوبان لاڵە

شەو بێ خەوان
گۆنا و گەردەنیی بێ گەردیی
سپی و زەردی
ماهی ڕووی ئەكەن بە لالە
لێو: شەكرە سێو
دوو خونچەی زەرد
دەرمانیی دەرد
تەنكو ئاگردار، هەست بزێو!
ددان گەوهەر
سینە مەڕمەڕ
قەد و كەمەر
باریك و تەڕ چەشنی ژاڵە..

دڵداریی پاك
بۆ یاری تاك

نەرخی بێ باك
سەرو ماڵ و خوێنی ئاڵە
هەموو رۆژێك
مەلی ئاواز
دڵەی مەستم
بۆ سارێژی زامی هەستم
دەم بەیانی و رۆژ لە زەردان
بە نەغمە و راز
ئەکەوتە خاك
خاکی ژێر پێی سوور گوڵاڵە
بەچاوی پڕ
فرمێسك و گڕ
ئەی رشت لە پڕ، ناز و ناڵە

دەروونی پاك
کسپە و سۆزی
دڵداری بەرز و پیرۆزی
ئەهاتە جۆش
تا پەست ئەبوو
گوڵ بەئاواز و دەنگی خۆش
ژێردەست ئەبوو
دەنووکی ئاڵ
نێژراوی پەلکێ گوڵ ئەبوو
تا شل ئەبوو

لە ماچ و مژ
سینە و گۆناو گەردەن و قژ
جێی دەم و پەنجە و دڵ ئەبوو!
ئەوساکە هەر
بەگیان و سەر
دژی خەتەر
مەل: پاسەوانی گوڵ ئەبوو
کەیچی بەختی
کەچم تەختی
بەختیاریی هەڵتەکاندم

گورزی بەدکار
لە ناوەختی
بە زەبر و ژار
پەنجەی زۆردار
گوڵاڵەی سووری پچڕاندم!

داوی ناکەس
بەڕێی چەوت و خوار و خێچا
هێند لە پڕتاو
تێر قین و تاو
پەڕوباڵی مەلی پێچا
وزەی بڕی
هێز و گوڕی

ڕەگ دابڕی باو گەردەلوول
هەڵسا، لە قووڵ
«گوڵی هیوای» هەڵوەڕاندم

بەزەبری هێز
باخەوانی
گوڵ دۆڕاوی
پاسەوانی
یار دزراوی هەڵفڕاندم

لەئاسمانا
بە تیرێکا
تیر: تیری خەم
مەلی پێکا
خستیە نێوچەم
تا هەتایە
لانەی دڵداریی شێواندم!!

لە دوورخراوەیی لە شاری سوێرە (صویرە) ١٩٦١/١٠/٩

چاوکاڵ

لەسەر ئاوازی دخل عیونك حاكینا- عربی لەلایەن هونەرمەند (باکووری) وتراوە.

چــاوكاڵ كیــژی جیرانــم
تــۆی تەنیــا دەســتگیرانم

شــەرتە دڵـمت پێشكەش بێ
بــێ تـــۆ بۆچیمـــە ژیانـــم؟

***

مانگــی چــواردە كــە زەردە
گیانــی ڤینــۆس پــڕ دەردە

عالـــەم گێـــژ و تاســـاون
دەركــە جوانــی ژێــر پــەردە.

***

دەرخــە چـاوی ڤاشـی شـین
كوڵمـەی ساكاری بەفریـن

گەردەنێكـــی بەللـــوری و
دوو خونچـەی بەهاری ژین.

***

رووی خـۆت چیتر مەپۆشـە
دڵ بەخەنـدەت سەرخۆشـە

ڕۆژ بـا لەکـەل دەرکـەوێ
تاریکــی زۆر ناخۆشــە.

***

چاوشــین یــاری بێدەنگـم
جــارێ بڕوانــە ڕەنگــم
جـا تــێ ئەگــەی ئــازار و
بــاری دەردی زۆر ســەنگم.

***

ئینجا بـەس بـێ خەمباری
وا مزگێنــی ئەبــاری
بــۆ گەیشــتن بــە ئــاوات
مــن و تــۆ بــە یەکجـاری!!

بەغدا ١٩٥٥/٤/١٥

رۆژباش

لەسەر ئاوازی تایبەتی لەلایەن هونەرمەند (باکووری) تۆماری کردووە

رۆژ باش کۆترە دەنووك سوور
ئاواز خوێنی دوور بەدوور
بێ تاوان، تۆی پڕ نوور
رۆژباش کۆترە دەنووك سوور.

***

کە بەیانی سەحەری
گوڵ بە رۆژ پێ ئەکەنی
ئەخوێنێ وەك پەری
یار لەخەو رائەچەنی.

***

لەسەر دارێ بۆ ئەو دار
بێ خەم، بێ باك هەڵئەفڕی
لە لادێ یا لەشار
رێی گریە و زار ئەبڕی.

***

دووری لە گرژی و پەستی
هەردەم شاد و رووخۆشی

لــە ژینــا ســەربەســتی
بۆیــە دڵ وا لــە جۆشــی.
***
تــۆ نیشــانەی بەهــاری
موزیقــەی دڵــی تەنگــی
خــەم رەوێنــی دڵــداری
دۆســتی دوژمنــی جەنگــی.
***
بێــرە نەختــێ بخوێنــە
کرکــە دڵــەی شــێت و شــوور
یــا تــۆزێ بنوێنــە
یــادی دولبــەری مەغــرور.
***
ئــەو یــارەی وا بــێ وەفــا
کــە بــە گرینــم ئەبــێ شــاد
ســا بەســە بــەس جەفــا
لــە دەســتی داد و بێــداد.
***
کۆتــرە یــار لێــم تــۆراوە
ژینــم مەرگــە پاشــی ئــەو
مــن عەقڵــم گــۆڕاوە
تــۆ بــە ئــاواز بمخــە خــەو!

١٩٥٥/١/١٨ بەغدا ٤ لغات

گوڵ و بولبول

لەسەر ئاوازی تانگۆ لەلایەن (باکووری)یەوە تۆمارکراوە.

گـوڵ و بولبـول مـن و یـار
لەنـــاو باخـــی بەختیـــار
ئـاواز بـۆ یـەك ئەبێژیـن
جۆشـی دڵـمان ئەڕێژیـن
چەشـنی سروشـت لـە بەهـار
تامـی (غـەڕام) ئەچێژیـن
***
بولبـول دێتە جـۆش و خرۆش
بەهارێکـە شـادیی فـرۆش
گـوڵ ئەتـرازێ بـە یەکجار
راوی دەروون دێتـە خـوار
بـۆ عاشـقی پـڕ لـە جـۆش
سـەما ئـەکا بـەرد و دار.
***
منیـش بـۆ یـار ئەنـۆڕم
بەڵکـو نەختـێ بیگـۆڕم

شێوەی گرژی دەم و چاو
کزکەم گلپەی ناو هەناو
تەنیا کارم ناکارە
لە تەك یاری دڵبرژاو

***

رازی بولبول خەندەی گوڵ
یا نووزەی من، یا نازم
هەم بێ سوودە ناڵەی دڵ
لەگەڵ یاری چاوبازم
لای ئەو بەزمە گریانم
سەیرە بەستەی ناسازم!

بەغدا /١٩٥٥/٣/٥

نازەکەم

لەسەر ئاوازی تایبەتی هونەرمەند (باکووری) تۆماری کردووە

نازەکەم چاو بازەکەم، هەی نازەنین
دڵت بردم، شێتت کردم وەی ئافەرین
لەناو مێرگی گوڵی رەنگین
بێژە بۆم ئاوازی شیرین
بلاوێنە دڵەی خەمگین.

** ***

نازەنین قەد باریکی رەنگ ئەسمەر
خشتیلەکەی، نەشمیلەکەی، جادووگەر
دورِی، یاقووتی، یا گەوهەر
من وا هانام هێنایە بەر
رزگارم کە لە دەردی سەر.

** **

نازەنین، نازی نازداران نازنازە
دڵ ئەسیرە، چیت ئاواتە بخوازە
رێی دڵداری پڕ هەورازە
کۆتر هەردەم کوشتەی بازە
پەشیمانی بۆشە تازە!

نازەکەم، چاوبازەکەم، هەی نازەنین
بێ خەتا بووم، تووشت کردم، وەی ئافەرین

بەغدا ١٩٥٥/٣/٢١

بێ وەفایی

به ئاوازی تایبەتی لەلایەن هونەرمەند (باکووری)یەوە تۆمار کراوە

بەجێت هێشتم ئەی بێ وەفا
ژینت پڕکردم لە جەفا
دڵت بۆ ناردم سەردەمێ
بردنەوەی جێگەی ئەسەفا.

***

ئەی بێ وەفا بەجێت هێشتم؟
ژەهری هەلاییت پێ چێژتم!
چەند زوو گۆڕای، چۆن وا تۆرایت
کێرا فرمێسکت پێ ڕێژتم؟

***

چەن زوو هەڵات شەرتی دڵت؟
چۆن وا سیس بوو کوڵمی گوڵت؟
هیوام تازە چرۆی دەکرد
کێرا زیزبوویت لە بولبولت!

***

دوو خونچە بووین لە باخی ژین
من کاکە مەم،

تۆیــش خاتــوو زیــن
وێنــەی مەجنــوون ئێستێ کەچی
گیــرت کــردووم بــە داوی شــین!

***

دڵ بــە تەنیــا بەنــدی تــۆ بــوو
داخــم ناچــێ ڕەنجــەڕۆ بــوو
هێــش نەمدیبــوو بــزەی شــادی
کــە تووشــی گریــە و ڕۆرۆ بــوو.

***

خــۆت چوویت بــەڵام وێنــەت ماوە
دڵ بەخوێــن لــە چاپــی داوە
تــا مــردن یــادی (تــۆ) دەکــەم
بەختوباڵــم وا نــووسراوە!!

هەولێر/١٩٥٥-١٩٥٦

سکاڵای دولبەر

پێم ئەڵێ من یاری تۆم
ئەو گوڵی بەهاری تۆم
دێوانەی شێت و شەیدا و
ئەسیری روخساری تۆم!

***

بولبول گەرچی فۆتاوە
بۆخونچە وا سووتاوە
بە ئاگری دڵداری
هەندەی من نەبرژاوە!

***

شەو لەخەودا ئەتبینم
رۆژ ئەبیە کابە و دینم
چاوێکم لەچاوان کەی
بۆت هەرزان ئەبێ ژینم!

***

مۆزیکامە ئاوازت
شەکەر بارینە رازت

لـە رێـت پـێ لـە جەرگـم نێ
تـا بـەس بـۆ مـن بـێ نـازت

***

هەجـرو رووگرژیـت هەرجـار
پێـوەم ئـەدەن چەشنی مار
دڵ هەڵئەچـێ و گەواڵـەی
ئەشـکی چـاوم دێتـە خوار!

***

رۆژی پەیـــمان لابـــردن
پشـــت لەهـــاودڵا کـــردن
ژیـن بـێ تـام وسـووك ئەبێ،
ئەوکاتـــە خۆشـــە مـــردن!!

هەولێر: ٢١/مارت/ ١٩٥٦

ئەمیرەکەم

هونەرمەند فوئاد ئەحمەد لەسەر ئاوازی تایبەتی تۆماری کردووە

ئەمیرەکەم دڵگیرەکەم،
گوڵی گیانە یەخسیرەکەم،
چاوی مەستت گەلاوێژن
موژەو ئەبرۆت تیرهاوێژن
ئەمیرەکەم دڵگیرەکەم،
هیوای گیانە یەخسیرەکەم،
مەمرەنجێنە، مەمفۆتێنە،
پەڕوباڵم مەسووتێنە
ئەمیرەکەم دڵگیرەکەم،
پرسە گیانە یەخسیرەکەم،
تۆ لە دووری، من لە دوورم
ناچار لە ئەشکم ئەبوورم
ئەمیرەکەم دڵگیرەکەم،
کابەی گیانە یەخسیرەکەم

بەهارت لێ شەرمەزارە
تیرت لەدڵ سەد هەزارە
کوڵمەکانت قەندی شیرین
لەبت خونچەی گوڵی ڕەنگین
بەهارت لێ شەرمەزارە
عاشق وا لەخۆی بێزارە
کاتی خەندە و پێکەنینە
گڕی دڵداریم بەتینە
بەهارت لێ شەرمەزارە
بۆ ئەکا ئەم شین و زارە!
بەمجۆرە خۆشە دڵداریی
بێ گرین بۆشە دڵداری
بەهارت لێ شەرمەزارە
(تۆ) نەرخت نایێ بە پارە!

هەولێر ١٩٥٥/١١/٢٨

سوێندی پێشمەرگە

(یا کوردستان... یا نەمان)

ئەم سرووده لەلایەن هونەرمەندی خوالێخۆشبوو فوئاد ئەحمەد لەسەر ئاوازی تایبەت گوتراوە
لە سەردەمی شۆڕشی ئەیلوول لەگەڵ تیپی مۆسیقای پێشمەرگە تۆمار کراوە

بـــۆ گـەلـــی کـــوردی قارەمـــان
ســـوێندم بـــە خاکـــی نیشـــتمان
بەسـەر لوتکـەی کێـوی «بـارزان»
بـە ئەشـکەوت و جێـی نەبـەزان
لـە «بێتواتـە» و «چەمـی ڕێـزان»
«یاکوردســـتان، یاخـــود نەمـــان!»

***

سوێند بـە خەنـدە و بـزەی سـاوا
قاســپەی کــەوی نەترســاوا
شــەماڵ و خونچــەی گەشــاوا
ڕاز و هیـــوای بـــووك و زاوا
ســـوێندم بـــە ئـــاوازی کەمـــان
«یـــا کوردســـتان، یاخـــود نەمـــان!»

***

بـــە چەنگاڵـــی مـــەرگ و شـــیوەن
ئـــەو دایکانـــەی قـــوڕ ئەپێـــون

بـــەو بۆمبانـــەی کـــە تەقیـــون
شـــار و لادێـــی پـــێ تەپیـــون
سـوێندم بـە جەنگی بـێ ئەمـان:
«یـا کوردسـتان: یاخـود نەمـان!»

***

ســـوێندم بـــە ڕۆژێ کـــە ڕەشـــە
بـــەم جۆگـــەی خوێنـــاوە گەشـــە
بـــەو ســـەلك و پلـــە بـــێ لەشـــە
بـــەم نیشـــتمانە چـــوار بەشـــە،
ســـوێندم بـــە کاوەی نەمرمـــان:
«یـا کوردسـتان: یـا خـود نەمـان!»

***

بـــە پارتـــی و پێشـــمەرگەکانی
«ئاخجەلـــەر» و شـــێرەکانی
«هەولێـــر و کـــۆ و ســـلێمانی»
بـــە مانـــگ و ڕۆژی «کاوانـــی»
بـــە کرمانجـــی و بـــە ســـۆرانی...
سوێند بـە (بارزانـی) پێشڕەومان:
یـــا کوردســـتان: یاخـــود نەمـــان!

لە دوورخراوەیی، لە سوێرە صویرە ١٩٦٣/٤/٨

باوەڕ

نێوانی چوارپێ و مەردوم باوەڕە
مرۆی بێ بڕوا سەد جانەوەرە

چەرخوفەلەك وەك چەرخو فەلەك هەردەم لەبارێ
یەکێ یەکێ بە رۆژ سەرخا شەو بێ شك ئەی هێنێتە خوارێ!

یاسا و ماف و داد ئیمڕۆکە هێزە
خاوەن هەق ریسوا و زۆر دەس بەڕێزە!

تا خوێن وەك لافاو نەڕژایە خاکی
ئاسۆی کورد نەیدی رۆژی رووناکی!

دەربەدەر

لە دوورخراوەیی سوێرە (صویرە) ١٩٦٣

دەربــەدەر و لــێ قەومــاوم
لــە دڵــداری بەجــێ مــاوم
هەرچەنــد خەمبــار و دامــاوم
تــۆ بەرنــادەم تاکــو مــاوم
ئــەی رووناکــی هــەردوو چــاوم!

***

نــووزەو ناڵــە و گریــە و زاری
ئاهــی ســەرد و نــەی بێــزاری
گیــان و بەســتەی پــڕ ئــازاری
بــۆ تــۆ ئــەی نێــرم بەدیــاری
تــا بــڕوا کەیــت: نەگــۆڕاوم!

***

لــەو رۆژەی کــە تــۆم نەدیــوە
خونچــەی بەهاریــم وەریــوە
دڵ خەفــەت دەوری تەنیــوە
لەنــاو دڵــداران هەتیــوە
بۆیــە وا زەرد و چەمــاوم!

دڵەی بێچارە

له دوورخراوەیی سوێرە (صویرە) ١٩٦٣

دڵـەی بـێ چـارەم پـڕ لەئـازارە
مەسـتی بـێ نـازی و پەسـتی و بێـزارە
شـەیدا و هـاودەردی قومـری و هـوزارە
سـەرخۆش و بەنـدی چـەم و گوڵـزارە
کوشـتەی دووچـاوی شـۆخی نـازدارە

***

گەرمـای هاویـن و سـایەقەی زسـتان
زامـی شـەو خوونـی پـارە پەرسـتان
گازی ژەهـراوی مـاری دارسـتان
چـار بکـرێ، دڵـەی لەخـەم نەرسـتان
هەرگیـز تیـماری نایەتـە دەسـتان!

***

سـا لـە پێنـاوی ژینـی رابـوردوو
لـە جیاتـی هیـوای پووچـی بابـردوو
بـە نـاوی عەشـقی کۆنـی راکـردوو
هیـچ نەبـێ جارجـار لەخەوتـا جـادوو
بیـر خـەوە یـادی دڵـەی دامـردوو!

هەندرێن

هەندرێــن بــەرزی شــیاوی نــازی
گەلــی کــورد ئیمــڕۆ بەتــۆ دەنــازی
هــەر تیکــە شــاخ و هــەر پەنــا بــەردێ
لانــەی شــێرێ بــوو... ســەنگەری مــەردێ

***

هــەر بســتێ خــاك و هــەر لــق و پۆپــە
هەنجــراوی بۆمبــا و پێکــراوی تۆپــە
ئــەو گوڵــە سوورەی گــەش و بێگــەردە
خوێنــی پێشــمەرگەی ئــازا و نەبــەردە
هەندرێــن هێنــدەت هێــرش هاتــە ســەر
کــەم وا روویــداوە لــە مێــژووی بەشــەر

***

لەنێــو دۆزەخــی جەنــگ و مردنــدا
بەهــۆی هەڵمــەت و هێــرش بردنــدا
پێشــمەرگە چوونــە ســەرگیانی دوژمــن
تــا رەگ و ریشــەی دەرهێنــان لــە بــن

***

هەندرێــن نــاوی کــوردت کرێــەوە
فرمێســك و ترســی پێشــووت سـڕیەوە
بوویتــە قوربانــی خاکــی کوردســتان
تــا مافــی کــوردت نایــەوە دەســتان

***

ســا دڵنیابــە ئــەی شــاخی پیــرۆز
کـە یـادت ئەکەیـن وەك رۆژی نـەورۆز!

بە بۆنەی سەرکەوتنی پێشمەرگە قارەمانەکانی کوردستان لە داستانی شەڕی (هەندرێن)دا بەسەر دوژمن لە رۆژی ١٣/١٢/ی ئایاری ١٩٦٦ نووسراوە

ڕەواندوز

پەنجـەی کـردگار بـە هونـەری بـەرزی
کەوتــە سـەرکاری کەرەســە و دەرزیــی
تەونێکـی چنـی گـەردوون پێـی لـەرزی
شــاخ و ڕەوەز و کوفــارەی دەرزی
وێنـەی «ڕەوانـدی» هێنـا سـەر ئـەرزی.

***

شــاری ڕەوانــدوز لەهەمــوو لاوە
گەلــی گــوڵاوی خــۆی لێپێچــاوە
کێــوی لەشــێوەی بووکــی کــەژاوە
پێچــەی هەوریــن، و تەمــی پۆشــاوە
رووش بــە نەخشــەی بەفــر ڕازاوە.

***

ئــاوی ســازگار، ڕەنگاورەنــگ زەمیــن
گولـوك و لالــە و نەوشــە و یاســەمین
ڕایاخــی ســەوزی ژێــر ســەیوانی شــین
ئافرەتــی ڤینــۆس، پــاك و نازەنیــن

***

بــۆ رابــواردن «لوبنــان» ئەبێــژن
«ڤینیسـیتا، جنیـڤ» ئـەم خەڵکـە گێـژن
ئەچنــە هەنــدەران دووری ئەچێــژن
بەسـیەتی ئیــتر خــەم هەڵمەڕێــژن
لــە حاجــی و عەلــی* بریــن ســاریژن

***

چەنــدە دڵگیــرە شــاخ وداخەکــەی
هاوتــای بەهشــتە ڕەز و باخەکــەی
خــوڕ خــوڕەی ئــاوی ژێــر قەراخەکــەی
خەلەنــد و گەلــی و مــام بێخاڵەکــەی
لــەدڵ ئەرفێنــێ خەمــوو داخەکــەی

***

جێگــەی ســەیران و هاویــن هــەوارە
کونجــی دڵتەریــی و پنجــی گوڵــزارە
چــوار فەســڵی ســاڵی تــازە بەهــارە
راوگــەی دولبــەر و کــۆزی دڵــدارە
مەفتەنــی کــوردە و کابــەی هــەژارە

٢٨/مارت/١٩٥٦ (لە رواندزەوە)

* مەبەست (حاجی ئۆمەران) و (گەلی عەلی بەگ)ە

مژده

بەبۆنــەی گەڕانــەوەی تێکۆشــەری گــەورە و مەزنــی کــورد و کوردســتان، مــەلا مســتەفای بارزانیــی و هاوڕێکانییــەوە لــە یەکێتــی شــۆڕەوییەوە بــۆ نیشــتمان، دوابــە دوای شۆڕشــی ١٤ی تەمــوزی ١٩٥٨ گوتــراوە و لــە ڕۆژنامــەی (پێشــکەوتن) دا بڵاوکرایــەوە.

مزگێنی بێ لەخاك و گەل
وا ڕۆژی گەش هەڵهات لەکەل.
زەمین خۆی وەك بووك دەنوێنێ
گەردوون بە خەندە ئەدوێنێ
بە ئاوازی نەرم و شیرین
بانگ ئەکاتە تیشکی زێڕین:
بخشە بەسەر داروبەردا
لە دەشت و کێوا ... لە هەردا
لەم لانە و مەڵبەندی شێران
ئەم خاکەی کوردی دلێران
جێنشینی کاوەی بەهێز
سەلاحەدین، قازی بەڕێز:

گوڵی ژاکاو بگەشێنە
خەمی داماو بڕەوێنە،
بولبول هاندە ... لە گوڵزاران
خۆیان رێکخەن، سەد هەزاران
بە چریکەی پڕ نازی شیرین
دۆڵ و چەم لوتکەی بەفرین
بجۆشێنن، کانیی و رووبار
بە ئاوی خوڕ کە دێتە خوار
بەسەر بەردو لە ژێر دارا
بزریکێنن ... لەنزارا.
پەیامێ بدرێت بە خەزان
تا دوا خات گەڵا رێزان،
هەوری پاییز بگری بەتاو
رووی کوردستان تەڕکات بە ئاو
زۆر لەسەرخۆ نەرمە باران
بپڕوشێنێ ... لە هەواران،
گۆل و کانیی پڕکاتەوە
بەهاری چووی سەرباتەوە،
لە نۆژەن گوڵ بڕوێت لە باخ
دەرچێ لە دڵ نەمێنێ ئاخ!!
بۆنی عەتر و دەنگی ئاواز
وڵات بگرێ ژێر و هەوراز.
ئافرەتی کورد و شۆڕە ژن
جوان و پاك رازاوە بن.

ڕۆڵانی کاوە گەنج و پیر
ئامادەبن، وریابن، ژیر.
ئەسرینی شادی بڕێژن
حەیران و لاوك ببێژن،
لەهەر شوێنێ کوردی لێ بێ
گرمەی شایی و زرمەی پێ بێ
چۆپی سازدەن، هی ڕەشبەڵەك
بلەرزێنن ... چەرخی فەلەك
هێند هەڵپەڕن، بەسۆز، بە گوڕ
کۆڕی سەما پڕکەن لە قوڕ.
جا، لە زەوی ... بە دەستوبرد
ریزبن یەکسەر، لەجیاتی پرد
پردێ دروستکەن: زۆر مەزن
بەردێ لەنێر بێ و، یەك لە ژن
هەر لە (بەغدا) تاکو (بارزان)
بەردەباز بن ... (باڵابەرزان)!
(مەلا) و (میرحاج) و (خۆشەوی)
سەرۆکی کورد و پێشڕەوی
نەبەردانی ڕێگای خەبات
پشت و پەنا شێرێن (وڵات)
دووبارە بە (وەتەن) شادن
ڕوو سوور و مەرد و ئازادن،
بڕۆن بەسەر پری نەرما
بیری ڕاست و خوێنی گەرما،

بۆ کوردستانی پڕ لە شاخ
شوعلەدار بن وەك شەو چراخ.
وڵات ئیمڕۆ لە جەژنایە
جەژنی (مەلا مستەفا)یە
جەژنی هەموو تیر و هۆزە
لەخاك و گەلمان پیرۆزە!!

هەولێر ١٩٥٨/١٠/٢٠

نامەکەت!

له سەر ئاوازی تایبەتی لەلایەن لەلایەن هونەرمەند فوئاد ئەحمەد گوتراوە

کۆیە- ١٩٦٠/٨/٣

نامەکــەت گەیشــت، یــاری وەفــادار
لــە دڵــما نەیهێشــت بریــن و ئــازار
خۆشــی زوبانــی بەنــد کــردم لــە زار
فرمێسکی شادیم بـە گـوڕ هاتـە خـوار
وا ئەبــێ «نامــەی» زەنگیــن بــۆ هــەژار!

***

وشـەی (گیانەکـەت) گیانی مەست کردم
باســی (دڵســۆزیت) ژێردەســتی کــردم
(سوپاســی گەرمــت) پــڕ هەســتی کــردم
(کـۆت و بەندەکـەت) ژیـن پەستی کردم
وەرگــەڕێ تەختــی گەردوونــی بــەدکار

***

گیانـە، ڕۆژ و شـەو (تـۆ)م لەبیـر ناچـێ
گـەر لـە ئەگەریجە و رووت پەچە لاچـێ
مــوژگان و ئەبــرۆش لــە چــاوم راچــێ
ئەوسا پێشکەش بـێ «ژینم بـۆ «ماچێ»
چونکــە هەرزانــە (مــردن) لای دڵــدار!!

ئۆپەرێتی هێزی گەل

کۆرس:

بژی گەل، رۆڵەی گەل
سەرکردەمان شێری هەل
رابەر و مەشخەلە
وەك تیشکی رۆژی سەرکەل

قوتابی: هەڵگری چرا و تیشکی رووناکیم
رۆڵەی میللەت و تۆی دەروون پاکیم
خونچەی گوڵزاری پاشەرۆژیمە و
نەمامی باڵا و هەڵۆی چالاکیم

کۆرس:

بژی گەل، رۆڵەی گەل
سەرکردەمان شێری هەل
رابەر و مەشخەلە
وەك تیشکی رۆژی سەرکەل

مامۆستا:

گڕی زانیاری رێگەی خەباتم
لە تێکۆشانا هاوڕێی تەباتم

بەخۆ سووتانم لەتاریکی شەو
بڵێسەی گەش و هیوای وڵاتم

کۆرس:

بژی گەل، رۆڵەی گەل
سەرکردەمان شێری هەل
رابەر و مەشخەلە
وەك تیشکی رۆژی سەرکەل

جووتیار:

بە رەنجی پاڵەو سەپان و جووتیار
ژینی لادێمان پێش دەخەین وەك شار
هێزی تەنگانەی شۆڕشی گەلم
با دوژمن کوێر بێ و گەلم بەختیار

کۆرس:

بژی گەل، رۆڵەی گەل
سەرکردەمان شێری هەل
رابەر و مەشخەلە
وەك تیشکی رۆژی سەرکەل

کرێکار:

لە بازووی پۆڵای چینی کرێکار
ئامرازی بەرهەم بۆ گەل دێتەکار
خاك ئازاد ئەکەم، میللەت بەختیار
قەلغانم لە رێی دوشمنی بەدکار

کۆرس:

بژی گەل، رۆڵەی گەل

سەرکردەمان شێری هەل

رابەر و مەشخەلە

وەك تیشکی رۆژی سەرکەل

پێشمەرگە:

شوورەی چەکدار و پەنای وڵاتم

لە رووی داگیرکەر سەختە قەڵاتم

پێشمەرگەم بەدڵ فیدای نیشتمان

پارێزگاری ئەو بووەتە ئاواتم

کۆرس:

بژی گەل، رۆڵەی گەل

سەرکردەمان شێری هەل

رابەر و مەشخەلە

وەك تیشکی رۆژی سەرکەل

کورد وعارەب:

کورد وعارەبین براینە تاکو سەر

بەهێزی شیر و بەزەبری خەنجەر

لە ژێر بەیداخی تاقی نیشتمان

خاکمان پاس ئەکەین دوژمن دەربەدەر

کۆرس:

بژی گەل، رۆڵەی گەل

سەرکردەمان شێری هەل

رابەر و مەشخەلە

وەك تیشکی رۆژی سەرکەل

بە هێزی بازوی گەل سەرکەوتووین و پێشکەوتووین

دەربازبین لە چەنگی
پیلانی پیس و چەپەل

هەولێر ١٩٥٩-١٩٦٠

چوارین

زنجیــری پــۆڵاو کەلەبچــەی ئاســن
بــۆ زامــی مەچــەك شــایەنی باســن
دەمــاری دەســتم ببــڕن تــا خوێنــی
گەشی دێتـە جۆش: ئەوسا ئەمناسن!

***

ئــەم کاروانــەی ژیــن قۆناخــی دووره
کەسێ ئەیگاتــێ کە پشت ئەستووره
بەهێــزی گــەل و... تەنیــا پێشــەنگی
بــاوەڕی راســت و... شۆڕشــی ســووره!

***

کــوردە: دوشــمنت ســوور بــووە چــاوی
چەپۆکــی چۆتــە چەکــی خوێنــاوی
بــۆ لەناوچوونــت، وەك گورگــی هــاره
تەنیــا مەترســە، چــڵ رۆژە بــاوی!

***

گــەلان ئیمڕۆکــە بــە جــارێ شــادن
سەربەست، یەکگرتوو، توانا و ئازادن

بەهـۆی ناکۆکـی و حیـزا بەخۆیـی
کـوردی بـێ چـارە... دیـل و بەردبـادن!

***

ژینـێ لەسـایەی کـۆت و زنجیـر بـێ
بـاری یاسـا بـەس لەمـل فەقیـر بـێ
ڕەنجـی زۆربـەی گـەل بۆ ئاغـا و میری
لـە گـەرووی دوژمـن ئەم ژەهـرە گیر بێ!

ئـەم شـیعرە چوارینـە بـە بەندکـژی و کەلەبچـە لـە دەسـت نـووسراوە لـە نێـوان شـەمەندەفەری نێـوان بەغـدا و بـەسرا.

١٩٦٠/١١/٩

من.. لە بەندیخانەوە..

بەشێکی لەلایەن فوئاد ئەحمەدەوە تۆمارکراوە

من کە رۆڵەی کوردستانم
پەروەردەی بەفری زستانم
لە باخی ژین
ترس و لەرزین
لە خەباتم
بۆ پارێزگاری و وڵاتم
هەرگیز نابێ رەگو ریشەی داکوتابێ،
فیداکاری
بۆ رزگاری
بۆتە پێویستی سەرشانم.

***

من کە ئەژیم لە کوردستان
تێ ئەکۆشم، بێ راوەستان
سامان و سەر
هێز و هونەر
لە پێناوی
خەباتی سەخت و خوێناوی

بۆ سەربەستی
دەرچوون لە پەستی و ژێردەستی
بۆ نیشتمان... تەرخان ئەکەم
خوێنی گەشم... هەرزان ئەکەم.

***

من کە نەوەی (کاوە)ی مەردم
هەڵۆی جەنگی شاخ و هەردم
بۆ بەرزی خاك
توند و چالاك
بە دڵسۆزیی
تا دێتە ئاسۆ «نەورۆزی»
لە مەیدانم
نامەبەری شەهیدانم
بەندیخانە و گوللەی دوژمن
رێ ناگۆڕن ساتێ بە من!

***

کە من خاوەنی (بارزان) بم
لە شۆڕشی گەلان کارزان بم
کسپەی دەروون
پێویستی بوون
ئەدەن هانم
بۆ ئاراستەی تێکۆشانم
بۆ ئازادیی
دیموکراسی و ئاشتی و شادی

کۆتی داگیرکەر ئەپسێنم
کوردستانم ئەچەسپێنم!

***

ئەوسا، کە خاوەن ماڵ ئەبم
لە جەنگی ژینا زاڵ ئەبم
بە ئارەزوو
تای تەرازوو
ئەسەنگێنم
بۆ جیهانی ئەلەنگێنم
دۆستایەتی
هاریکاری و برایەتی
بێ مەرایی، گەشەی ئەکا
ئادەمیزاد چەشەی ئەکا!

بەندیخانەی بەسرا
١٩٦٠/١١/١٤

زەرد

ڕەنگـــی زەردی ڕۆژ هـــۆی ڕووناکییـــە
لەمانـــگ نیشـــانەی خـــوای لاوچاکییـــە
ئـــی گـــوڵ هیوایـــە، زەردیـــی ڕووی یـــارم
هیـــواو و ڕوونکـــی و جوانـــی و پاکییـــە!

گیانی شیرینم

(فوئاد ئەحمەد لەسەر ئاوازی تایبەتی تۆمار کردووە)

گیانــی شــیرینم یــاری نــازدارم
بــاڵا بەرزەکـەی خـوای لەنجـە و لارم
خونچـەی پشـکووتوی زەردی گوڵـزارم
مـن لـەدووری تـۆ پەسـت و بێـزارم.

***

شـەماڵ کـە پرچـت ئەبـا و ئەهێنـێ
ڕۆژی گـەش وێنەی لە ڕووت ئەنوێنێ
گوڵــی ســەر یاخــەت زی ئەترازێنــێ
لێــرە دڵ کۆرپـــەی خـــەم ڕائەژێنـــێ

***

جوانیـت ڤینـۆس و لەنجەت هی کەوە
دڵ بوخچـەی خۆتـە و فەرموو بیکەوە
سـەیری لەدووریـت چـۆن ڕۆژی کـەوە
یـار بـە خەنـدەی لێـو، تۆ ڕوونـی کەوە!

***

ئاواتێکـم بـوو، ئەمیـش چـوو نەمـا
تــەلاری هیــوای ســەرکام زوو رمــا
شـەتڵی دڵداریـم ناسـك بـوو چەمـا
«نامـەت» گەردوونـی ناشـت لـە نووزەما!؟

بەندیخانەی بەسرا ١٩٦١/١/١

خێوەتی ئێمە

(لەلایەن فوئاد ئەحمەدەوە کراوە بە گۆرانی)

خێوەتـی ئێمـە ئاسـمانێکە شـین
هەڵـدراوە لەسەر ئەستوونەگەی شاخ
لـە ژێریـا فڕکـەی قەڵبـەزەی زیویـن
ئەیکاتـە بەشت بـە وای رەز و بـاخ.

***

مێرگــی رایەخــمان چــنراوی گوڵــە
لە تیشکی زێڕیـن سەد رەنگ ئەنوێنێ
هەوێــن و بــادەی سروەتــی دڵــە و
پــەردەی تاریکـی دەمـاخ ئەتوێنـێ.

***

بە ئەستێرەو مانگ شەوگار ئەنەخشێ
زەنگی کاروان و لوورەی گورگی چەم
تـەزووی دڵـداری و لـەرزێ ئەبەخشێ
دەست بۆ سەر سینە و دەم ئەچێتە دەم.

***

چـرای هــەوارگا و ئاگرۆکــەی رەزان
زیکەی سیسرکە و حەیرانەی شەوڕۆ

خــورِەی جــۆگاوی چــۆم و مــەرەزان
شـێوەنی دڵـدار ئەکـەن بـە: خـەورِۆ

***

سروەی شـەماڵ و قاسپە قاسپی کەو
تێکەڵ شمشاڵی شوان و حەپەی سەگ
پێـش گزنگـی خـۆر تێرمـان کـەن لەخەو
خــۆم و نــازداری شــۆخی چاوبەلــەك

***

تـا هەسـت و هیـوا لـە چـاو دەربرِیـن
رووبــەرِووی دۆڵ و کــەژ و دارســتان
هاوارکەیـن بـە جووت، لـە دوای هەڵپەرِین
«هـەر ئـاوەدان بێ و بژی کوردسـتان»

بەندیخانەی بەسرا: شباط ١٩٦١

کوردە ئەم هەلە

لەلایەن هونەرمەندی گەل (تایەر تۆفیق)ەوە لە شەستەکانی سەدەی رابردوو بە مەقام گوتراوە.

کـوردە ئـەم هەلـەی مێـژوو داویـە پێت
لـە دەسـتی نەدەیـت، لانـەدەی لـە رێـت
هەلێکــە و ئەشــێ روو نەداتــەوە
مــەردە ئــەو گەلــەی (گــۆ) ئەباتــەوە!
خوێــن تــا لەجۆشــە و بــێ داد رژاوە
ســارێژی نەکەیــت (لانــەت) هــەژاوە
(بریــن) تــا گەرمــە گــورچ و بــێ ترسـە
کــەی سـارد بێتــەوە پــڕ زام و قورســە
(رێ ی) هـەردەم تاریـك وا ئێسـتێ روونە
زوو گــەر نەیبڕیــت ئەنجـام تێچوونــە
زۆر جـار (هەڵە)یـەك لـە کـۆڕی خەبـات
گەلـی خسـتۆتە رێـی هـات و نەهـات
سا تۆیـش وریابـە لە قسـەی ئـەم و ئەو
گـوێ مەگـرە رۆژت لـێ نەکـرێ بـە شـەو
تەکانــی مــاوە بــۆ لوتکــەی تــەلان
بیــدە و ئەگەیتــە (کاروان)ی گــەلان

یەکدەست و یەك هێز، یەك ڕێگە و بڕوا
کاروانــی (شــۆڕش) پتــەو بــێ بــڕوا
جـا لـە ئاسـۆی روون لـە خاکـی ئـازاد
ئەلەرێتــەوە (ئــاڵا)ی ژینــی شــاد
(مێـژوو) پـەڕەی نـووت بـۆ ئەکاتـەوە
(مافــی خــوراوت) پــێ ئەگاتــەوە

١٩٦٧

بەری خەبات

خەباتم کرد.. خەباتم کرد
لە گوێرەی شوێن و کاتم کرد
بەدەست و بیر ... هۆشمەند و ژیر
خۆم قوربانی وڵاتم کرد
لە رۆژێکا، شەوە زەنگ بوو
دوژمن تینووی خوێن و جەنگ بوو
ئەم پڕ چەك بوو
هار و بەتەر ... لە دەشت و دەر
زرێی پۆڵایی لە چەك بوو
من دەربەدەر ... یا دەستبەسەر
کوتەکم هێزی مەچەك بوو
ئازا و دلێر ... وەك نەڕە شێر
بە تیرو شیر خەباتم کرد
لە رێی هات و نەهاتم کرد!

***

لە رۆژێکا کە جێم لەق بوو
خەڵاتم پێ لەقە و شەق بوو
لە ئاسمانا ... یان لە زەویی
لەبەرزایی و دۆڵی نەوی
نەبوو شوێنی
تیای بسرەوم
لە ترسی مێگ و ئەلیووشن
زرێلی و تانك و تۆپی زل
کە وەك نەهەنگی گەروو شل
سەرو سامان هەڵئەلووشن!

***

هەتا دوێنێ
خۆراك و خەوم شێوا بوو
رووت و هەژار لە پەنای بەرد
بە ناچاریی
گەرمای هاوین ... زستانی سەرد
بە گیانی پڕ فیداکاری
وەسەرم برد
چاوم لە تیشکی هیوا بوو
وەکو مەردێ ... نەبوو باکم
لە ئازاری
ژینی مەرگ و گریە و زاری

باش دەمزانی رۆژێك ئەبێ
داری خەباتم وەبەر بێ
لە جەنگ بە «پێ»
کلکی دوژمنم پیوا بووا!

***

رۆژگارێکی ناهەموار بوو
چەرمگ رەش و راستی خوار بوو
دوژمن بێ باك
بە ئارەزووی شەیتانی شەڕ
تێکرا سووتاندی هیشکو تەڕ
بە «ناپاڵم» ... ناشتی لە خاك
«سەروماڵم».
دەوروپشتم دڕك و داڵ بوو
نەبوو بەردێ ... بێتە پەنام
نەبوو مەردێ ... بێتە هانام
لە ئاست مندا
«جیهان» هەمووی «کەڕ و لاڵ» بوو
«من» ژێر کەوتم ... دوژمن زاڵ بووا!

***

لاشەم سەرتاپای برین بوو
بەشم رەشپۆشی و گرین بوو
«لانە»م هەژاو ... خانەم رووخاو
«بەرهەم» دزراو ... «خەرمان» سووتاو
«رۆڵە»م «کوژراو»
بست بە بستی خاکم،
بە بۆمبا و تۆپ ئەنجن کراو
کەچی گەردوون ... گەردوونێکی چەپگەردی دوون
تووشی هێنام ... بە دەردێکی ئێجگار بە سام
بیور لەخۆم ... پوواز و کلکی پێکهانی
ئەوسا توانی ... بە ئاسانی
ئەو «کونجۆکەی» بە «فرمێسك» و «خوێنی جگەر» هەڵم نابوو
دەس درێژ کات.. بۆ تێکدانی!

***

ئاسۆم تارو ژین پڕ ژان بوو
بۆتەی بوونم ... لە هەژان بوو
لە بەهارا ... چەشنی خەزان، شەقڵی رەزان
لە ژێر زەبر و زەنگی بارا
کەوتنە داوی گەڵا رێزان
وڵاتەکەم... گەنجی پیت و بەراتەکەم
بە جارێك «مۆڵگەی» «دزان» بوو
لەو دۆزەخە تا ئازاد بێ، مەست و شاد بێ

«مردن» لام سووك و هەرزان بوو!

***

سۆز و جۆشی کڵپەی دەروون
لە تەك نرکەی پێویستی بوون
هێندە بەتاو... لەم گێژاوە تا نووتی دام
شێرە پڵنگی مەکۆی بارزان
چریکاندی و گیانی پێدام
لەجیاتی چاوی کوێر بووما
هەموو جەستەی کردم بە چاو
لە بن هەوری تاریکی دا بینیم هەتاو
نەما ترس و شێوان لەلام
لە بری ئەمان
ئاڵای بەرزی تێکۆشانی
«یا کوردستان... یا خود نەمان»
بوو بە سروودی نیشتمانی.
*** **
بە خوێنی سوور لە هەردەو کێو
رواندم گوڵ... لە رەنگی لێو
لە هەر شوێن دارم چاندەوە
هەتاوی دوور... شەختەی زستانی تواندەوە
هێنای بەهار
جا، لە رۆژی یانزەی ئازار

لە گەرووی مار
«ماف»ی خوراومساندەوە
چەشنی دڵدار... بە مرازی یار
دەستم خستە گەردنی ئاوات
گشت زامانم سارێژ کران
شاد و ئازاد
لەخاکی سوور... بۆ نزیك و دوور
بانگێك درا... پڕ دەسەڵات
مزگێنی بێ ... مزگێنی بێ
لە کوردستان ... جەژنم داهات
بۆ جەژنانە ... «ئۆتۆنۆمی» ی
«بوو بە نوخشە و بەری خەبات»!!

***

تێبینی: ئەم شیعرە لە ساڵەکانی حەفتاکان نووسراوە لە ئێوارە کۆری رۆژی ١٩٩٧/٨/٢٨ لە هۆڵی رۆشنبیریدا لەهەولێر بە بۆنەی ئاهەنگەکانی ١٦ی ئابی پێشکەش کرا.

دیاری یار

یـاران گـوێ بگـرن لـەم گفتوگۆیـە
بـۆ ئازیزانـە دڵ پڕ لـە سـۆیە
تـاڵاوی مەرگـە زیندەگـی دووریـم
مـن لـە تـاران بـم، ئـەوان لـە کۆیـە

***

دە مانگـە دوور و وێڵـی شـارانم
کوشـتەی بـێ نـازی و مەیلـی یارانـم
بـە فرمێسکی چاو، ئاهـو ناڵـەی دڵ
خامۆشـە یـادی وەسـڵی جارانـم.

***

بەمـن چـی دنیـا هەمـووی گوڵـزار بـێ
سـەرتاپای جـەژن و بـەزم و بەهـار بـێ
جوانیی و سەیران و گەنجینەی جیهان
گشتی قوربانـی یـەك بزەی یـار بـێ

***

رەوتـی وەك قومـری «رۆژان[1]»ی نیـان
خەنـدە و تریقـەی «جۆشـان[2]» و «بۆتـان[3]»

راز و دڵسـۆزی «پەرژیـن[٤]»ی ژیـان
بـۆ من شادی بـوون، سامان بوون سەیران

***

ئێستەش کە دەردی دووری دەچێژم
لە خوێنی جگەر ئەسرین دەڕێژم
وەك دیوانەی گوڵ بە هومێدی دیدار
مەستم، نەمامی هیوا دەنێژم

***

سوێند بێ تا لەوەی پێی گرفتارم
پاكنەكەمەوە دێهات و شارم
بە دیاریش نەیبەم گوڵی سەربەستی
نەگەڕێمەوە باوەشی یارم!

دەربەندی رایات/ ساڵی شۆڕش ١٩٧٥

١ و ٢ و ٣: کچ و دوو کوڕی مامۆستا مەجید ئاسنگەر
٤: هاوژینی مامۆستا مەجید ئاسنگەر

بارزانی سەروەر

ئەی بارزانی، ئەی سەروەرمان
ئەو رۆژەی تۆ لە دایکبوویت
خۆرێك هەڵهات لە ئاسۆی کورد
پڕشنگی داو رووناکی کرد
دۆند و دۆڵ و دەشت و دەری
هەموو وڵات، گشت شاخ و گرد
ئەو رۆژەیش کە تۆ کۆچتکرد
گیانت بۆ لای یەزدان فڕی
میراتێکت بۆ جێهێتشووین
رێبازێکە بۆ تێکۆشان
پەیمانمان گشت داوە بە ژین
لە خەبات و قوربانیدان
تا هەتایێ پێی پابەند بین
پێشمەرگەی تۆ و کوردستان بین

زەنگی ئاسایش

ئیمساڵ نەورۆزمان کە گەڕایەوە
بووکی کوردستان بۆی رازاوە
نەما لوورەی جەنگ، لە هەردە و کێوا
زەنگی ئاسایش دەنگی دایەوە.

***

پەژارەی دە ساڵ ژینی پڕ ئازار
گۆڕا بە شادی لە یانزدەی ئازار
کەلاوە کۆنەی خاکی وێرانبووم
بۆوە مەڵبەندی عەتر و لالەزار.

***

بازران و گەرمیان لێکیان دایەوە
کورد دەستی لە دەست یەکدی نایەوە
برای هاوبەشین دڵسۆز و پتەو
دوژمن روو رەشی وا بۆ مایەوە.

***

کوردستان ئیمڕۆ جیهان پێی زانی
لانەی پێشمەرگە و جێی نەبەزانی

لێـــمان پیــرۆز بێــت کاروانـــی خەبـــات
پێشـــڕەوی ئێمـــەن پارتـــی و بارزانـــی

سروودێ بۆ لوبنان

-١-

لوبنان... لوبنان!
تۆ بەهەشتی سەرزەمین بووی
هەواری سەربەست نشین بووی
ناحەزەکان:
داگیرکەر و ئاغای گەورە و نۆکەرەکان
دڵیان لە تۆ پڕ بوو لە قین
کەوتنە جووڵە و بەخۆکەوتن
بڕیاریاندا: یا وەك (میرات) بەش بەشت کەن
ناوی خۆیان بە (تاپۆی رەش)
بنێن بەسەر تەوێڵتەوە
یا: دەبوو بتکەن بە (دۆزەخ)!
ئەو دڕندە دڵڕەشانە
دار و پەردووت ئاگر بدەن
ویستیان بتکەن بە خەڵووز و بە خۆڵەمێش
بەڵام (ئورزی) رەسەنی تۆ
وەك (بەڕووی) من

ڕەگیان لە تەك (ناخی زەوی)
دەس لە ملانن
کێوەکانت وەکو (هەڵگورد)
بناخەیان لەدڵی خاکا داڕشتووە
نە کێو: بە (فس فس پاڵەوان)
دێتە جووڵە!
نە (دار ئورزیش) لەنێو دەچێ
بە هەزار (مێش و پەپوولە)!!
هەرچەن خاکیان هەڵدڕیویت
سەرجەم داریان هەڵبڕیویت
لەیەکەم (پەڵە) کەوتندا
خاکی تینووت.. تێرو ئاو دەبێ و
دارستانیش دەژیێتەوە و
هەروەك جاران
سێبەر دەکا بۆ دڵداران!!

-٢-

لوبنان.. لوبنان
تۆ (خۆرەکەی) ڕۆژهەڵات بوویت
لەئاسمانی (سەربەستی)دا
بۆ گوردان و
شەیدایانی (بیری ئازاد) وەك خەڵات بوویت
بەڵام: شەمشەمە کوێرەکان
ئەوانەی شێتی (تاریکی)ن

جانەوەرن..
چاویان بە (تۆ) هەڵنەدەهات
هەڵپەیان کرد
وەك (مارانگاز) گینگلیاندا
هەرچی (شەمێ)ی بۆ ئەم کارە
سازیاندا بوو
هەموویان کرد بە (بێژینگ) و
وایانزانی
بەری (تیشکی) تۆی پێ دەگرن..
ئەو (گەمژانە) نەیانزانی
یەکەم ساتی
هەور لە رووتدا رەویەوە:
(شەمێ)کەی (وان) دەتوێتەوە و
(پڕشنگی) تۆیش وەك هەمیشە
(ئەم ناوە) گشت دەگرێتەوە!
نەیانزانی...
نە (بیری حوڕ)
رێگای بە (تێلبەند) دەگیرێ و
نە (تیشکی رۆژ) بەری بە (بیژینگ) دەگیرێ!

-٣-

لوبنان.. لوبنان!
تۆی خۆشەویست:
کەڵەکێویی چوار پەل قەویی
سمت و کەنەڵ لووس و رێك بوویت
لە پاوانی سەربەستیدا
دەڵەوەڕایت
قەسابەکان،
گورگەڵە چاوچنۆکەکان:
تامەزرۆ بوون
بۆ گۆشتی (سنگ) و (لاڕانت)
هەرچی (چەقۆی) وەگیریان هات
بە (هەسانی) لاپاڵانت
تیژ ... تیژ سوویان
(تەڵەو داو) یان بۆت نایەوە:
تا بتگرن و سەرت بڕن
سەدان (کێرد)ی ژەهراویان
جەستەی تۆیان کرد بە (کالان)
دەیانەویست بە (حەڕامی)
لەگۆشتی تۆ بکەن (تاڵان)!!
بەڵام: هێسکی پتەوی تۆ
دەمی گەورەترین (تەبەر)
کەویی دەکات
سەری دڵڕەقترین (تەتەر)

لە ئاستی تۆ: نەوی دەکات!
هەر بەیەکەم شنەی شەماڵ
زامەکانت دەبن سارێژ
(تەڵە) دەشکێنیّ و بە ئامباز
لە هەردەوە کێوە بەرزەکان
بەرەو (لووتکە)... دەدەی تەکان!!

-٤-

لوبنان.. لوبنان
تۆ جوانیّ بوویت، تەڕ، دڵڕفێن
لە شۆخیدا ڤینۆس بەزێن!
داوێن پیس و چەپەڵەکان
داگیرگەر و ئاغای گەورە و شاگردەکان
بە جووانیت چاویان هەڵنەهات
حەیا و ئاوی روویان تکا
دەیانویست: وەك بووکەڵەی کوردەواریی
هەڵتگرن و بترفێنن
وەك سۆزانیی.
هەر شەو بخزێتە باخەڵی نامەردێکیان
تا ژەهری حەزی گڵاوی
خۆی بە (تۆ) دا دابڕێژێت
بەڵام لوبنان.. لوبنانە داوێن پاکەکە
ئەو کەر و نێرەمووکانە
نەیانزانی تۆ فریشتەیت

وەکو (خانزادەکەی سۆران)
هەر دەسێکی بە ناپاکیت بۆ درێژ بکرێت
نەك دەستەکە.. ملی خاوەن دەستیش دەبڕێت
جا هەر شەوێ: کە لە باخەڵ یەکێکیانا بەسەردەچوو
بۆ بەیانی: خۆت روو سوور و خاوەن ئابڕوو
هەڵدەستایت و (گەندەڵە)کەیش
لاکی تۆپیو.. لەوێ کەوتوو!

-٥-

لوبنان.. لوبنان!
تۆ ئەسپێکی بەرزەفڕ بوویت
وەکو (هەڵۆی) لووتکە نشین
لە ئاسمانی سەرفرازیی تاو درابوویت
جامبازەکان:
داگیرکەر و ئاغەی گەورە و بەرازەکان
زۆر دەمێ بوو
مرخیان لە تۆ خۆش کردبوو
بە پەنهانیی
کەمەند و سندمیان هانی
بەنیازی وەی دەستەمۆت کەن
ویستیان بە فێڵ دەسخەرۆت کەن
حەزیان دەکرد یا بۆ (وان) بیت
یا چوار پەلت ورد و خاش کەن!
بەڵام: هەرگیز ئەسپی رەسەن

کۆت و پێوەن ڕاناگرێ
فێڵی دونیاش نایبەزێنێ
خاوەنی ڕاستی خۆی نەبێ
کەسێکی تر.. بۆ هەمیشە
لەخانەی زینی سەرپشتیا
بە ئارامیی هەڵناگرێ!!

-٦-

لوبنان.. لوبنان!

(ئەوان) دە ساڵە خەریکن

نەخشە و پیلانی جۆراوجۆر: بۆ مەرگی (تۆ)

دادەڕێژن

مەبەستیانە. چی دار ئورز و ڕەز و باخە

بیسووتێنن!

دەنگی (ئازادی) دلێرت

کەس نەیبیسێ لە (گەرووت)دا

بیخنکێنن!!

خەندە و بزەی خۆشەویستی

سەرلێوی گەورە و زارۆکان

بتۆرێنن!!

لەنێو گرمەی گوللە تۆپ و

زریك و هۆڕی مووشەکدا

بیتۆقێنن!!

لەش و لاری شل و ملت.. وەك گۆشتی (کار)

لەتلەتکەن و دست و قاچت

بقرتێنن!!

بەڵام، لوبنان: دڵنیابە

پووچە، پووچە... ئەم (خەیاڵە)

(خەونێکی) بۆش و بەتاڵە..

هەر (وەڵاتی) وەکو (تۆ)بێ

لە گێژەنی ئاژاوەدا

گرفتاری زام و سۆ بێ
بەڵام: رۆڵەی چاو نەترس و پێشمەرگە بێ
گیان لەسەر دەست...
لە بۆتەی (خەباتا) قاڵە
گەرچی ئیمڕۆ کۆست کەوتەیش بێ
موژدەت دەمێ:
سبەی بەسەر (دوژمن)دا زاڵە!
ئەم وڵاتە.. سەقامگیرە
لەنێوچوون و نسکۆ و بەزین
بۆ (ئەم) نابێ.. نا مەحاڵە!!

کۆیە/ ئەیاری ١٩٨٥

لە ١٥ی ئابی ١٩٩٨ لە یانەی راگەیاندن (اعلام)ی هەولێر خوێنرایەوە.

مافی وشە و ئاواز

لــە ئێــوارە کــۆڕی چلــەی خوالێخۆشــبوو، هونەرمەنــدی گــەل مامۆســتا (تایــەر تۆفیــق)ی نەمــردا خوێندرایــەوە کــە تیپــی مۆســیقای باواجــی ڕۆژی ١٩٨٧/١١/٢٣ لەهۆڵــی مەڵبەنــدی لاوانــدا لــە کۆیــە ســازیدابوو.

«لە باخان ئاهۆ و ناڵین دێ   دەڵێن شای نێو گوڵان ڕۆیی»
لە کوردستان سەدای شین دێ   دەڵێن ژێی نێو دڵان ڕۆیی
لە ئاسمانی جوان و گەشی
هونەری بەرز و بێخەوشی
ئاواز و گۆرانی کورددا
ئەستێرەیەکی پرشنگدار
کە پەنجا ساڵ بێ پشوودان
بۆ هەمووانمان دەدروشا
بە نامۆیی و بە ئێجگاری
بارگەی پێچایەوە و کشا
*** **

لە مەیدانی جلێتبازی و
گۆڕەپانی بەستەو مەقام
مردن ئەسپێکی سەرکەش بوو
هات لەپڕتاو
شۆڕەسواری شای سوارانی
بەرەو نەمان بۆ ناخی خاك
هەڵگرت و نەیشگەڕایەوە
بوو بە ماتەم بە قوڕپێوان
هەواڵی کۆچی دڵتەزێن لەچوار کەنار
بۆمبایێ بوو،
بە وڵاتا دەنگی دایەوە بە وڵاتا دەنگی دایەوە!
***
وا ئەمجارەش
«فەلەك بە تیروکەوانێ لە ئێمە چۆتە کەمین
شکارگاهی زەمینە لە چنگی کێوە دەچین؟»
رووی دوو ساڵە
خەرمانی کورد
ئاو دەیبات و
بەفری لوتکەی دەتوێتەوە
هەر زانایە و هۆزانڤان و هونەرمەندە
بەبێ نۆرە
کۆچ دەکا و سەردەنێتەوە
نەگبەتیی کورد لەوە دایە
تا بە هەزار کوێرەوەری و

دەردەسەری و خوێنی جگەر
بە پەنجا ساڵ
یەکدوو نەمام
پێدەگەیەنێ و دێنێتە بەر
(با ڕەش)ی مەرگ
لە یەك ساڵدا
سەدان داری هەڵچووی بەبەر
بێ گیان دەکا و رەگ و ریشەی داکوتراویان
لە ژێر خاکا دێنێتە دەر!
فەرموون ئەوە:
«کوردۆییف وعەرەب شەمۆ
سەجادی و یەڵماز گۆنای و
عیزەت فەیزی و سامی عەوداڵ
مام هێمن و جەزراویی و مەم
کامەران و وەیس و شەماڵ
پێش کامیلی کوێری بیناش
کاك تایەر خۆشخوانی کورد»
لەگەڵ چەندین ناودارانی
هەڵکەوتووی تر
جێیان هێشتین.
داغی سوریان
نا بە جەرگ و هەناوی کورد ... نا بە جەرگ و هەناوی کورد!
***
«هەر تۆی ئێتسا وارسی عیسا بێ ژن و ماڵ و بێ کوڕ و مەئوا

ئەوەی شاعیر نەبێ کوێرە وەجاخی» لە سای (گۆرانییەکانت) بابی کوڕانی!
(شیرین بەهارە و نیوەشەو
گوڵی سەربەستی و هێزی گەل
سەدەی بیستەم
وتم ئەی کچ،   ئەم هەلەی کورد
ساقی و خەییام
وەکو قومری و هەی نارەکەت
لەبەر نازی چاوبازان و
بەهارییەکەی وەك مرواری حاجی قادر
هۆنایەوە و
کردیە «گەردانەی شارەکەت»
لە تەك سەدان ئاواز و فۆلکلۆری تر
چلە پۆپەی
هونەری کوردن لەم یاڵە
ئەچریکێنن،
ئەدەن بە گوێچکەی رۆژگارا
ئەم هەواڵە:
«دەڵێن، تایەری هونەرمەند
سەفیری بەوەفای کۆیێ و
(پۆل رۆبسن)ی سەربەستیی کورد
ئەم دەنگخۆشە بلیمەت و لێهاتووە
بە ئارامیی و لە ئامێزی
میهرەبان و زۆر پیرۆزی
ئەم خاکەدا کە نووستووە

نەمردووە!
وەك هەرکەسێك
ئەوەی سەرتاپای ژینی خۆی
سەربەرزانە و بەدڵسۆزیی
بۆ خاك و گەل بردبێتە سەر
نەمردووە، نەخێر هەرگیز نەمردووە!»
*** ***
کاکە تایەر:
بلبلی هەزار داستان و شێت و شەیدای
گوڵزاری دەشت و بەندەنان،
هەرچەند وەکو
رێبوارێکی وێل و نامۆ
بێ خانەخوێ و بەکەساسیی
بەم نێوەدا هاتیت و زوو
گوزەرت کرد
بەڵام هۆکاك: دڵنیابە
نەك هەر تەنیا شاری کۆیە
هەموو کوردێکی هونەردۆست
لەم کوردستانە مەزنەدا
کوڕ و برا و کەسی تۆیە!
تۆیش نەمردوویت و ناشمریت
یادت توێشووی نێودڵانە
دەنگت: ئەو بەخششەی یەزدان
گڕێکی وای هەڵکردووە

تا کورد مابێ نەکوژێتەوە
ئەم یادگارەیش جێتهێشتووە
دەریایەکە لەبن نایە و
هەتا هەتایێ زیندووە!
سا تۆیش ئارام بەو بڕوانە
لە سۆنگەی میهر و وەفاوە
وا (کراس زەردێ)ت دەکەینە بووك
بۆ (تۆ)ی جوان و بەناز دەکەین
بە چاوی پڕ لە ئەسرین و خەندەی بەسەرلێوانەوە:
کۆڕی چلەت بۆ ساز دەدەین
لەبەردەم (عەرشی) هونەردا
بەم ڕێزەو نەوازشەوە
هەقێکی (تۆ) و
مافی (وشە و ئاواز) دەدەین.
مافی (وشە و ئاواز) دەدەین!

کۆیە ١٩٨٧/١١/٢٣

چنارۆك

نەورۆز تارای شینە چنارۆك
وێنەی بووكی بان زینە چنارۆك

وەرزی بەهارە، گولزار و شیرینە
وڵات سەرتاپای جوان و ڕەنگینە
یاران بێن بڕۆین، كاتی سەیرانە
مەستی دڵداری ئاڵ و واڵاپۆشی
هەوارگەی مەم و زینە چنارۆك
مەڵبەندی شادی و ژینە، چنارۆك

دیمەنی دڵڕفێن، هەوای سازگار
قەڵبەزەی سوولی خوڕ و زیوینە
مەستی دڵداریی ئاڵ و واڵاپۆشی
مەڵبەندی شادیی و ژینە چنارۆك

دەهۆڵ و زوڕنا و شایی و ڕەشبەڵەك
بەزمی ئاهەنگی کۆڕی ئەوینە
لەرەی شمشماڵ و قاسپەی کەوی پاڵ
لە جوانی هاوتای نییە چناڕۆك
بەهەشتە هاوتای نییە چناڕۆك

ناسنامەی دەستە

پرۆژەی دەستەی ئینسکلۆپیدیای پارتی دیموکراتی کوردستان، لە پێناو ناساندن، کۆکردنەوە، بە دیکۆمێنتکردن و بڵاوکردنەوەی مێژووی پڕ لە سەروەریی کار و خەباتی پارتی دیموکراتی کوردستان، لەسەر پێشنیازی ڕێزدار مەسرور بارزانی، لە ساڵی ٢٠١٤ دامەزراوە.

ئەم بەرهەمەی بەردەستی بەڕێزتان بەشێکە لە هەوڵ و ئامانجەکانی ئەم پرۆژەیە.

P.D.K ENCYCLOPEDIA